

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA

DLA

GMINY PABIANICE

NA LATA 2009÷2012 Z PERSPEKTYWĄ DO 2016 R.

(AKTUALIZACJA PROGRAMU PRZYJĘTEGO
UCHWAŁĄ NR XXIII/150/2004 Z 27 SIERPNIĄ 2004 R)

wrzesień 2008 r

SPIS TREŚCI

1	Wprowadzenie	1
1.1	Podstawa wykonania pracy	1
1.2	Cel i zakres pracy	1
1.3	Uwarunkowania w zakresie ochrony środowiska wynikające z innych dokumentów.....	2
1.3.1	Polityka ekologiczna państwa.....	2
1.3.2	Program ochrony środowiska województwa łódzkiego na lata 2008 -2011 z perspektywą na lata 2012 – 2015.....	3
1.3.3	Program ochrony środowiska dla powiatu pabianickiego	5
1.3.4	Plan rozwoju lokalnego gminy Pabianice na lata 2007 – 2013.....	6
1.3.5	Plan zagospodarowania przestrzennego gminy Pabianice	7
2	Ogólna charakterystyka gminy Pabianice	10
2.1	Położenie gminy	10
2.2	Struktura ludnościowa i osadnicza	11
2.3	Dane fizjograficzne i budowa geologiczna.....	12
2.4	Surowce mineralne.....	13
2.5	Struktura glebowa.....	14
2.6	Hydrografia	14
2.7	Struktura gospodarcza	15
3	Diagnoza stanu środowiska na terenie gminy	16
3.1	Jakość wód powierzchniowych.....	16
3.2	Jakość wód podziemnych.....	19
3.3	Woda dla celów komunalnych	20
3.4	Gospodarka ściekowa	21
3.5	Zagrożenie powodziowe i mała retencja.....	22
3.6	Jakość powietrza	23
3.7	Zasoby przyrodnicze	26
3.8	Gospodarka odpadami	27
3.9	Klimat akustyczny.....	30
3.10	Ocena możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie gminy.....	31
	Problemy i zagrożenia.....	32
4	Cele i priorytety ekologiczne na lata 2009-2012 z perspektywą do 2016 roku.....	34
4.1	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	34
4.2	Mała retencja	35
4.3	Ochrona powietrza atmosferycznego	35
4.4	Ochrona zasobów przyrodniczych.....	35
4.5	Gospodarka odpadami	36
4.6	Ochrona klimatu akustycznego.....	36
5	Rodzaj i harmonogram działań proekologicznych na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016	37
6	Edukacja ekologiczna	39
7	Finansowanie zadań z zakresu ochrony środowiska	43
7.1	Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej – narodowy, wojewódzkie, powiatowe i gminne.....	43
7.2	Fundacja EkoFundusz	47

7.3	Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweski Mechanizm Finansowy.....	48
7.4	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	49
7.5	Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007 - 2013 (RPOWŁ).....	50
7.6	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich.....	51
7.7	Bank Ochrony Środowiska	52
8	Wdrażanie i monitoring realizacji Programu.....	54
9	Streszczenie w języku niespecjalistyczny	56
10	Literatura.....	58

SPIS TABEL

Tabela 1	Wskaźnik obciążenia demograficznego, udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem i ludność wskaźniki modułu gminnego dla gminy Pabianice w 2007 roku (GUS 2007).....	11
Tabela 2	Lokalizacja punktów pomiarowo – kontrolnych (wg WIOŚ w Łodzi).....	16
Tabela 3	Klasyfikacja wód powierzchniowych	17
Tabela 4	Klasyfikacja jakości wód rzek na terenie gminy (wg WIOŚ w Łodzi).....	18
Tabela 5	Charakterystyka punktu pomiarowo-kontrolnego w miejscowości Władysławów w poziomie wodonośnym kredy górnej (wg WIOŚ w Łodzi)	20
Tabela 6	Ujęcia wody dla potrzeb komunalnych na terenie gminy (wg Urzędu Gminy).....	20
Tabela 7	Ilość pobranej wody na cele komunalne(wg Urzędu Gminy)	21
Tabela 8	Podmioty, które odprowadzają ścieki do wód (wg Urząd Marszałkowski w Łodzi).....	21
Tabela 9	Zbiorniki retencyjne na terenie gminy (wg Urzędu Gminy).....	23
Tabela 10	Ilość gazów i pyłów wyemitowana do powietrza przez podmioty korzystające ze środowiska (wg Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi).	23
Tabela 11	Klasy stref i wymagane działania w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia	25
Tabela 12	Klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna dokonana z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (wg WIOŚ w Łodzi)	26
Tabela 13	Klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna dokonana z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin (wg WIOŚ w Łodzi)	26
Tabela 14	Wyniki selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie gminy Pabianice (wg Urzędu Gminy)	28
Tabela 15	Harmonogram działań proekologicznych na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016.....	37
Tabela 16	Wskaźniki monitoringu realizacji Planu gospodarki odpadami dla gminy Pabianice	55

SPIS RYSUNKÓW:

Rysunek 1	Położenie gminy Pabianice.....	10
Rysunek 2	Struktura ludności wg grup wieku w 2007 roku (GUS 2007).....	11

1 WPROWADZENIE

Aktualizacja Programu ochrony środowiska dla gminy Pabianice została sporządzona jako realizacja zapisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (tj. Dz.U. 2008 Nr 25, poz. 150 z późn. zm.). Zgodnie z art. 17 ust. 1 cytowanej ustawy organ wykonawczy gminy w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, sporządza gminny program ochrony środowiska. Program ochrony środowiska przyjmuje się na 4 lata z tym, że przewidziane w nim działania w perspektywie obejmują kolejne 4 lata. Pierwszy Program ochrony środowiska dla gminy Pabianice przyjęty został Uchwałą Rady Gminy Nr XXIII/150/2004 z dnia 27 sierpnia 2004 roku.

Program ochrony środowiska dla gminy Pabianice na lata 2009-2012 stanowi realizację założeń Polityki ekologicznej państwa na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem wytycznych przedstawionych w Programie Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012 – 2015.

1.1 Podstawa wykonania pracy

Podstawą formalno – prawną niniejszego opracowania jest umowa nr 10/GFOŚ/08 zawarta w dniu 1 sierpnia 2008 roku pomiędzy Gminą Pabianice i Biurem Projektów Ochrony Środowiska ATMO-ex Sp. z o.o. z Łodzi.

1.2 Cel i zakres pracy

Celem Programu ochrony środowiska dla gminy Pabianice jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju gminy, która ma z kolei stanowić realizację Polityki ekologicznej państwa w skali lokalnej.

Program ochrony środowiska wskazuje cele i priorytety ekologiczne, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych oraz środki niezbędne do osiągnięcia zaplanowanych celów, w tym mechanizmy ekonomiczne i środki finansowe. Opracowanie zawiera:

- ogólną charakterystykę gminy,
- diagnozę stanu środowiska,
- określone problemy i zagrożenia występujące na terenie gminy,
- cele i priorytety ekologiczne,
- harmonogram realizacji działań proekologicznych,
- zagadnienia związane z edukacją ekologiczną,
- sposoby finansowania zadań w zakresie ochrony środowiska,
- sposób wdrażania i system monitoringu realizacji Programu.

Zagadnienia te ujęto w kolejnych częściach opracowania.

1.3 Uwarunkowania w zakresie ochrony środowiska wynikające z innych dokumentów

1.3.1 Polityka ekologiczna państwa

Podstawowym i najważniejszym dokumentem krajowym w zakresie ochrony środowiska jest Polityka ekologiczna państwa na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011 – 2014. Jest to projekt dokumentu będący aktualizacją Polityki ekologicznej państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010.

Polityka ekologiczna państwa opiera się na konstytucyjnej zasadzie zrównoważonego rozwoju, dlatego jej zalecenia muszą być uwzględniane we wszystkich dokumentach strategicznych oraz programach, których realizacja może mieć wpływ na stan środowiska. W praktyce oznacza to, że wiele jej celów będzie osiągane tylko wtedy i w takim zakresie, w jakim zostały one uwzględnione w tych strategiach. Nakłada to na wszystkie instytucje publiczne obowiązek dbałości o stan środowiska przyrodniczego, co jest zgodne z wymaganiami art. 74 Konstytucji RP.

Główne założenia Polityki ekologicznej państwa to:

- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody:
 - ✓ ochrona przyrody i krajobrazu - zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego państwa wymaga utrzymania bądź przywracania różnorodności biologicznej i krajobrazowej do właściwego stanu,
 - ✓ ochrona i zrównoważony rozwój lasów - wzbogacanie i racjonalne użytkowanie zasobów leśnych jest niezbędnym elementem działania na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego kraju,
 - ✓ ochrona gleb - realizowane w tym zakresie działania obejmują: ochronę zasobów gleb użytkowanych przyrodniczo, ochronę gleb przed erozją, dewastacją i zanieczyszczeniem chemicznym, rekultywację oraz utrzymywanie lub przywracanie glebie odpowiedniej jakości umożliwiającej zdrową produkcję roślinną,
 - ✓ ochrona zasobów kopalin i wód podziemnych,
 - ✓ biotechnologie i organizmy zmodyfikowane genetycznie,
- zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii:
 - ✓ materiałochłonność, wodochłonność, energochłonność i odpadowość gospodarki - zasoby surowców naturalnych dla potrzeb przemysłu i energetyki ulegają stopniowo zmniejszeniu, w takiej sytuacji koniecznością jest wzrost efektywności wykorzystania wody, materiałów i energii w produkcji, rolnictwie i bytowaniu człowieka,
 - ✓ wykorzystanie energii odnawialnej,
 - ✓ kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią,

- środowisko i zdrowie, dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego - ograniczenie i zapobieganie środowiskowym zagrożeniom zdrowia jest niezbędnym elementem zarówno polityki ekologicznej państwa jak i polityki ochrony zdrowia obywateli:
 - ✓ jakość wód - celem Polityki ekologicznej Polski do 2010 roku w zakresie gospodarki wodnej jest osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód tak pod względem jakościowym jak i ilościowym,
 - ✓ zanieczyszczenie powietrza - Polska jest obecnie w fazie wprowadzania do prawa krajowego nowych norm jakości powietrza i emisji zanieczyszczeń,
 - ✓ gospodarka odpadami - działania w zakresie ochrony środowiska przed zagrożeniem spowodowanym przez odpady rozpoczynają się od zapobiegania ich powstawaniu, redukcji ich ilości i zmiany tych bardziej szkodliwych na mniej groźne, zagospodarowanie odpadów obejmuje ich odzysk i unieszkodliwianie.
 - ✓ chemikalia w środowisku - ogromne znaczenie w polityce ekologicznej państwa ma wprowadzenie pełnej kontroli zagrożeń dla środowiska związanych z wytwarzaniem, przetwarzaniem, dystrybucją, składowaniem oraz stosowaniem chemikaliów,
 - ✓ poważne awarie przemysłowe - obejmują skutki dla środowiska w wyniku awarii przemysłowych i transportowych z udziałem niebezpiecznych substancji chemicznych,
 - ✓ oddziaływanie hałasu - głównym celem w zakresie ochrony przed hałasem jest zmniejszenie skali narażenia mieszkańców na nadmierny, ponadnormatywny poziom hałasu,
 - ✓ oddziaływanie pól elektromagnetycznych – ograniczanie negatywnego oddziaływania pól elektromagnetycznych.
- przeciwdziałanie zmianom klimatu - zagrożenia wynikające ze zmian klimatu spowodowanych działalnością człowieka tak dla środowiska naturalnego jak i dla gospodarki spowodowały, że rozpoczęto działania w celu zapobiegania pogłębianiu się tych zmian oraz redukcji ich niekorzystnego wpływu.

Dla osiągnięcia powyższych celów zostały określone priorytety i zadania jak również kierunki działań podejmowanych w latach 2007 – 2010 i 2011 – 2014.

1.3.2 Program ochrony środowiska województwa łódzkiego na lata 2008 -2011 z perspektywą na lata 2012 – 2015

Program ochrony środowiska województwa łódzkiego na lata 2008 -2011 z perspektywą na lata 2012 – 2015 został przyjęty Uchwałą Nr XXIII/549/08 Sejmiku Województwa Łódzkiego

w dniu 31 marca 2008 roku. Wskazuje cele i priorytety ekologiczne, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych oraz środki niezbędne do osiągnięcia zaplanowanych celów wraz z określeniem mechanizmów ekonomicznych i środków finansowych. Program składa się z dwóch części: diagnozy stanu środowiska i koncepcji programowej.

Na podstawie diagnozy stanu oraz w oparciu o kryteria o charakterze ekologicznym i prawno – ekonomicznym w koncepcji programowej wskazano 10 priorytetów ekologicznych ważnych dla poprawy stanu środowiska województwa łódzkiego.

Celem nadrzędnym Programu jest poprawa warunków życia mieszkańców poprzez poprawę jakości środowiska, likwidację zaniedbań w jego ochronie a także racjonalne gospodarowanie jego zasobami.

Celem podstawowym Programu jest „Ochrona i poprawa stanu środowiska”, natomiast za cele uzupełniające uznano:

- I przeciwdziałanie pozostałym zagrożeniom pochodzenia antropogenicznego,
- II podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

W ramach celu podstawowego wyróżniono pięć priorytetów, którym przyporządkowano określone działania:

- ✓ priorytet I – cel - ochrona zasobów wód podziemnych i powierzchniowych wraz z poprawą ich jakości oraz ochrona przed powodzią, grupy działań:
 - racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi i zapewnienie dobrej jakości wody pitnej,
 - ochrona przed zanieczyszczeniami ze źródeł punktowych i obszarowych,
 - ochrona przed powodzią i skutkami suszy.
- ✓ priorytet II – cel - ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją, grupy działań:
 - ochrona gleb użytkowanych rolniczo przed degradacją,
 - rekultywacja terenów zdegradowanych.
- ✓ priorytet III - cel - ochrona i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz wzrost lesistości, grupy działań:
 - ochrona różnorodności biologicznej,
 - ochrona i zwiększanie zasobów leśnych,
 - objęcie ochroną prawną obszarów i obiektów o największych walorach przyrodniczych.
- ✓ priorytet IV – cel – racjonalna gospodarka odpadami, grupy działań:
 - ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów,
 - eliminowanie uciążliwości związanych z niewłaściwym postępowaniem z odpadami.
- ✓ priorytet V - cel poprawa jakości powietrza, grupy działań:

- ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł punktowych, liniowych i powierzchniowych,
- wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- zwiększenie wykorzystania gazu ziemnego w przemyśle i gospodarce komunalnej.

W ramach celu uzupełniającego I wyróżniono cztery priorytety, tj.:

- ✓ priorytet VI - cel redukcja emisji ponadnormatywnego hałasu, działanie:
 - ochrona przed hałasem komunikacyjnym.
- ✓ priorytet VII - cel ograniczenie możliwości wystąpienia poważnych awarii, grupy działań:
 - ograniczenie skutków awarii przemysłowych i chemicznych,
 - zapobieganie i ograniczenie skutków awarii związanych z przewozem materiałów niebezpiecznych szlakami drogowymi i kolejowymi.
- ✓ priorytet VIII - cel - utrzymanie obowiązujących standardów w zakresie promieniowania elektromagnetycznego, działanie:
 - zachowanie stref bezpieczeństwa przy lokalizacji obiektów emitujących promieniowanie elektromagnetyczne.
- ✓ priorytet IX – cel - racjonalizacja wykorzystania materiałów i surowców, grupy działań:
 - zmniejszenie materiałochłonności produkcji,
 - racjonalna eksploatacja kopalni.

W ramach celu uzupełniającego II wyróżniono jeden priorytet:

- ✓ priorytet X - cel - kształtowanie postaw ekologicznych, grupy działań:
 - edukacja ekologiczna,
 - upowszechnianie informacji o środowisku.

Poszczególne grupy działań we wszystkich priorytetach zawierają ogólną charakterystykę i opis działania, propozycję wskaźników monitorowania, jednostek monitorujących oraz oczekiwane rezultaty. W harmonogramie działań długo – i krótkoterminowych określono zadania niezbędne do realizacji wyznaczonych priorytetów i celów ekologicznych na terenie województwa łódzkiego.

1.3.3 Program ochrony środowiska dla powiatu pabianickiego

Rada Powiatu Pabianickiego Uchwałą Nr XXXV/104/04 z dnia 31 marca 2004 roku przyjęła Program ochrony środowiska powiatu pabianickiego, którego celem jest kompleksowe i efektywne zarządzanie ochroną środowiska na terenie powiatu. Dokument ten ma zapewnić niezbędną koordynację działań proekologicznych we wszystkich gminach powiatu.

Najważniejsze cele przedstawione w Programie to:

- ochrona i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej na całym terenie powiatu,

- dalszy rozwój systemu obszarów chronionych, obszarów letniskowych oraz obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych,
- ochrona złóż i ich racjonalne wykorzystanie,
- dalsza poprawa jakości powietrza atmosferycznego i spełnianie wymagań ustawodawstwa unijnego w tym zakresie,
- ograniczenie uciążliwości hałasu poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu gwarantowanego prawem,
- kontrola i ograniczenie emisji do środowiska promieniowania elektromagnetycznego do poziomów dopuszczalnych,
- uzyskanie i utrzymanie wysokiej jakości wód powierzchniowych poprzez budowę i rozbudowę kanalizacji sanitarnej i deszczowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- skuteczna ochrona dobrego stanu jakościowego wód podziemnych z jednoczesną racjonalizacją struktury ich zużycia,
- przejście na całościowe gospodarowanie zasobami wodnymi, realizowane w układzie zlewniowym,
- poprawa ochrony przeciwpowodziowej,
- osiągnięcie zamierzeń programu małej retencji,
- racjonalne stosowanie nawozów naturalnych i sztucznych w celu utrzymania dobrej jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
- zminimalizowanie ilości powstających odpadów,
- wdrożenie nowoczesnego systemu wykorzystania i unieszkodliwiania odpadów,
- stworzenie skutecznego systemu zapobiegania awariom przemysłowym oraz zmniejszenie negatywnych skutków dla środowiska w przypadku ich wystąpienia,
- podniesienie świadomości ekologicznej wszystkich grup społeczeństwa, polegające na wykształceniu nawyków wdrażania zrównoważonego rozwoju, dbałości o stan środowiska i oszczędnego korzystania z jego zasobów,
- stworzenie powszechnego dostępu do informacji dotyczących problematyki ochrony środowiska.

Realizacji określonych celów służyć mają działania, które zostały określone w Programie.

1.3.4 Plan rozwoju lokalnego gminy Pabianice na lata 2007 – 2013

Plan rozwoju lokalnego gminy Pabianice na lata 2007 – 2013 został przyjęty Uchwałą Rady Gminy Pabianice Nr XIV/87/2007 z dnia 29 października 2007r. Głównym celem Planu jest zaprogramowanie działań samorządu w dłuższej perspektywie czasowej. Dokument ten przyczynić się ma do realizacji strategicznych inwestycji poprzez koncentrację i optymalizację

wykorzystania środków własnych gminy oraz maksymalne wykorzystanie dostępnych środków z funduszy Unii Europejskiej. Zawiera przegląd najistotniejszych kwestii mających wpływ na przyszłość gminy.

W Planie rozwoju lokalnego gminy określono szereg zadań, których realizacja powinna przyczynić się do poprawy sytuacji w gminie. Zaplanowano zadania w takich obszarach interwencji jak:

- ✓ system komunikacji, infrastruktury, w tym następujące inwestycje:
 - drogowe,
 - oświetleniowe,
 - wodociągowe,
 - kanalizacyjne.
- ✓ infrastruktura ochrony środowiska, w tym:
 - likwidacja eternitu,
- ✓ infrastruktura społeczna – ochrona zdrowia, w tym:
 - budowa Ośrodka Zdrowia w Pertykozach.

Realizacja zaplanowanych zadań przyczyni się do zrównoważanego rozwoju gminy, ożywienia gospodarczego i społecznego, przeciwdziałania marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, szybszego rozwoju gospodarczego gminy, podniesienie atrakcyjności obszarów gminy w strukturze lokalnej i regionalnej.

1.3.5 Plan zagospodarowania przestrzennego gminy Pabianice

Uchwałą Nr XX/134/2004 Rada Gminy Pabianice 28 kwietnia 2004 roku zatwierdziła miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Pabianice. Celem regulacji zawartych w ustaleniach Planu jest ustalenie zasad udostępniania nowych terenów pod zabudowę, uporządkowanie zagospodarowania przestrzennego na terenach istniejącej zabudowy, ochrona istniejących walorów przyrodniczych przy minimalizacji sytuacji kolizyjnych wynikających z przeznaczenia terenów dla różnych funkcji i optymalizacji korzyści wynikających ze wspólnych działań.

W zakresie ochrony środowiska przyrodniczego Plan ustala następujące warunki:

- na całym obszarze plan zakazuje realizowania przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko z określonymi wyjątkami, wprowadzania nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych lub do gruntu oraz tworzenia i utrzymywania otwartych kanałów ściekowych, lokalizowania obiektów i urządzeń oraz prowadzenia działalności usługowej i wytwórczej mogącej powodować: emisję do powietrza zanieczyszczeń, w tym o charakterze odorowym oraz emisję niezorganizowaną

(szczególnie pyły), z określonymi wyjątkami, wytwarzania odpadów, które ze względu na pochodzenie, skład chemiczny, biologiczny i inne właściwości stanowią zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi lub dla środowiska, przedsięwzięć powodujących drgania i wibracje, niekorzystne efekty termiczne lub uciążliwe promieniowanie elektromagnetyczne w ilościach bądź stężeniach przekraczających dopuszczalne poziomy, lokalizowania obiektów kubaturowych na terenach nie posiadających zgody na zmianę przeznaczenia z użytkowania rolniczego i leśnego za wyjątkiem zabudowy zagrodowej, ośrodków produkcji rolnej i obiektów obsługi gospodarki leśnej.

- plan ustala, zgodnie z aktualnymi przepisami z zakresu ochrony środowiska, ochronę akustyczną określonych terenów,
- budynki mieszkalne budownictwa jednorodzinnego oraz budynki użyteczności publicznej muszą być usytuowane poza zasięgiem zagrożeń i uciążliwości wynikających ze szkodliwego promieniowania i oddziaływania pól elektromagnetycznych, hałasu i wibracji, zanieczyszczenia powietrza, gruntu i wód oraz poza zasięgiem obszarów zalewowych osuwiskowych i szkód górniczych.
- w całym obszarze plan ustala obowiązek:
 - ✓ docelowo - ogrzewania lokalnego budynków ze źródeł ekologicznie czystych (energia elektryczna, gaz przewodowy lub z butli, olej opałowy niskosiarkowy do 0,3% oraz inne ekologiczne nośniki energii); plan dopuszcza zastosowanie tradycyjnych źródeł energii,
 - ✓ docelowo - gromadzenia i selekcji odpadów na posesjach w urządzeniach przystosowanych do ich gromadzenia zgodnie z systemem oczyszczania przyjętym w gospodarce komunalnej gminy,
 - ✓ w przypadku powstawania odpadów z grupy niebezpiecznych, które ze względu na pochodzenie, skład chemiczny, biologiczny i inne właściwości stanowią zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi lub dla środowiska, obowiązek czasowego przechowywania w szczelnych pojemnikach na terenie działki i transportowania do zakładów przetwórczych, a części nie nadające się do wykorzystania na miejsce składowania specjalnie dla tych odpadów wyznaczonych,
 - ✓ ochrony istniejących pomników przyrody, podlegających ochronie, na podstawie odrębnych aktów prawnych,
 - ✓ zachowania walorów środowiska przyrodniczego, w tym zieleni znajdującej się na terenie działek, a przede wszystkim zachowanie istniejącej zieleni wysokiej, pojedynczych drzew, zadrzewień śródpolnych i przydrożnych oraz zieleni łąkowej;

obowiązuje zakaz wycinania drzew, oprócz przypadków bezpośredniego zagrożenia lub w zarysie lokalizacji obiektów liniowych i kubaturowych.

Plan uwzględnia postulowane w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego: projektowany Obszar Chronionego Krajobrazu i projektowany Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Doliny Neru i Dobrzyńki.

Plan utrzymuje ustalenia Rozporządzenia Nr 6/2003 Wojewody Łódzkiego z dnia 22 sierpnia 2003 w sprawie utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla Grupowej Oczyszczalni Ścieków Łódzkiej Aglomeracji Miejskiej.

Na terenach zmeliorowanych Plan ustala obowiązek dokonania, przed realizacją zabudowy, odpowiednich zabezpieczeń lub przebudowy, umożliwiających prawidłowe funkcjonowanie systemu na terenach sąsiednich w uzgodnieniu z Wojewódzkim Zarządem Melioracji i Urzędzeń Wodnych jako prowadzącym ewidencję tych urządzeń,

Na terenach lasów plan ustala obowiązek zachowania walorów środowiska przyrodniczego oraz prowadzenia gospodarki leśnej zgodnie z aktualnymi przepisami szczególnymi.

Plan ustala możliwość przeznaczania gruntów rolnych klasy VI lub V do zalesienia, zgodnie z obowiązującymi przepisami szczególnymi, z możliwością dolesienia enklaw gleb wyższych klas znajdujących się w obrębie klas VI i V, z wyłączeniem dolin rzecznych w zasięgu zlewni wielkiej wody. Ponadto Plan zaleca wzbogacanie terenu zielenią (zadrzewianie, zalesianie, dolesianie).

2 OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY PABIANICE

2.1 Położenie gminy

Gmina Pabianice położona jest w centralnej Polsce w województwie łódzkim i wchodzi w skład powiatu pabianickiego. Jest gminą wiejską, której całkowita powierzchnia (wg GUS) wynosi 88 km² (8 769 ha). Stanowi to prawie 18% powierzchni powiatu pabianickiego. Gmina składa się z dwóch odrębnych części, które od południa i północy otaczają miasto Pabianice. Gmina ponadto sąsiaduje z miastem Łódź, Konstantynowem Łódzkim, Lutomierskiem, Dłutowem, Dobroniem, Wodzieradami i Ksawerowem. Teren leży na wysokości 163 – 200 m n.p.m. Najniżej położona jest wieś Okołówce w dolinie Neru, najwyżej Kudrowice, Rydzyny i Pawlikowice.

W skład gminy wchodzi 18 sołectw, w skład których wchodzi 23 wsie: Bychlew, Gorzew, Górka Pabianicka, Hermanów, Jadwinin, Janowice, Konin, Kudrowice, Pawlikowice, Pertykozy, Piątkowisko, Rydzyny, Szymkielew, Świątniki, Terenin, Wola Żytowska, Żytowice, Władysławów, Wysieradz, Huta Janowska, Majówka, Osiedle Pertykozy, Porszewice.

Gmina Pabianice ma dogodne połączenia komunikacyjne zarówno drogowe jak i kolejowe. Przez teren gminy przebiega m.in. droga krajowa nr 71 relacji Pabianice - Konstantynów Łódzki, droga wojewódzka nr 485 relacji Pabianice – Bełchatów, a także w sąsiedztwie na terenie Lublinka (miasto Łódź) znajduje się lotnisko pasażerskie.

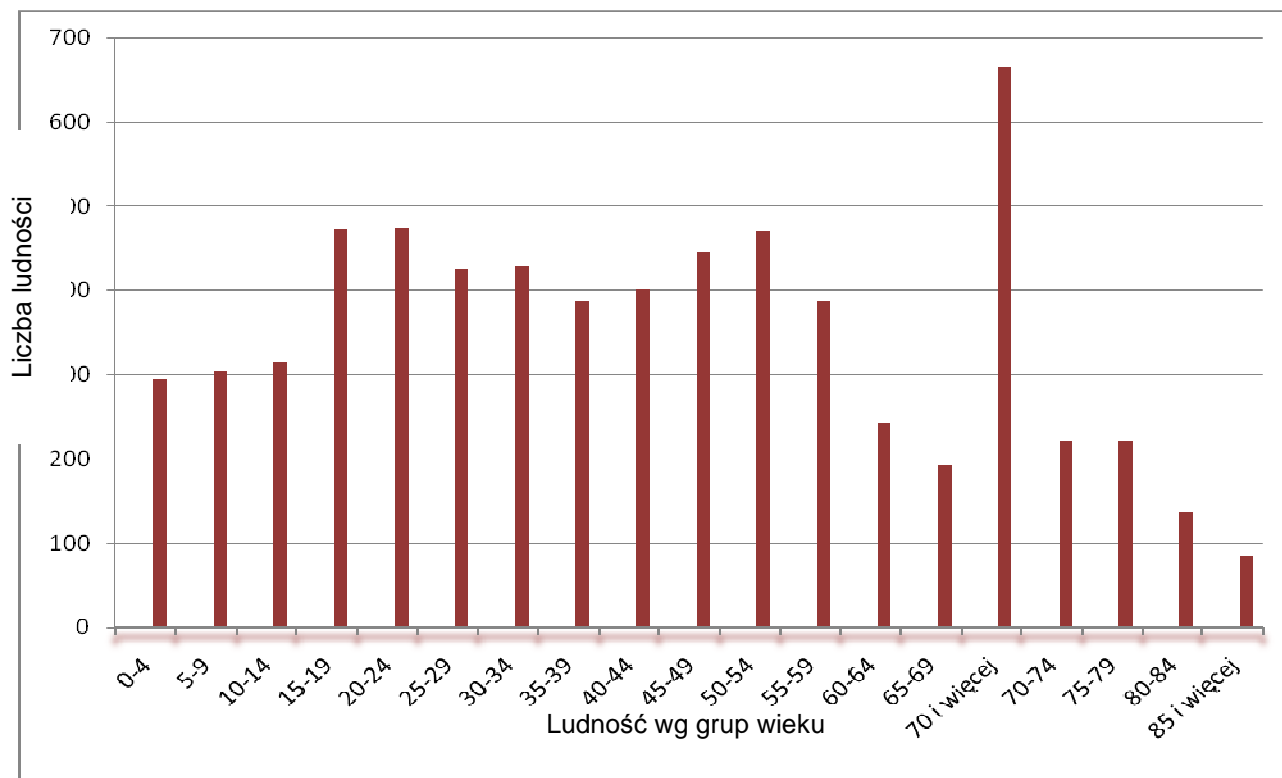
Na rysunku 1 przedstawiono położenie gminy Pabianice.

Rysunek 1 Położenie gminy Pabianice

2.2 Struktura ludnościowa i osadnicza

Na terenie gminy Pabianice w 2007 roku, wg faktycznego miejsca zamieszkania, było 5 905 osób w tym 2 893 mężczyzn i 3 012 kobiet (dane GUS). Na rys 2 przedstawiono strukturę ludności wg grup wieku i płci.

Rysunek 2 Struktura ludności wg grup wieku w 2007 roku (GUS 2007)

Z powyższego zestawienia wynika, że na terenie gminy Pabianice w 2007 roku najwięcej osób było w przedziale wieku 70 lat i więcej.

W tabeli nr 1 przedstawiono wskaźnik obciążenia demograficznego, udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem i ludność wskaźniki modułu gminnego dla gminy w 2007 roku.

Tabela 1 Wskaźnik obciążenia demograficznego, udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem i ludność wskaźniki modułu gminnego dla gminy Pabianice w 2007 roku (GUS 2007)

Wskaźnik obciążenia demograficznego		
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	58,6
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	osoba	81,1
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	26,2
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem		
w wieku przedprodukcyjnym	%	20,4
w wieku produkcyjnym	%	63,0
w wieku poprodukcyjnym	%	16,5

Ludność wskaźniki modułu gminnego		
ludność na 1 km ²	osoba	67
kobiety na 100 mężczyzn	osoba	104
małżeństwa na 1000 ludności	para	4,4
urodzenia żywe na 1000 ludności	osoba	9,4
zgony na 1000 ludności	osoba	9,4
przyrost naturalny na 1000 ludności	osoba	0,0

Na terenie gminy Pabianice 542 osoby są zatrudnione i 197 osób jest zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w 2007 roku – wg danych GUS.

W skład gminy wchodzi 18 sołectw, na które składają się 23 wsie. Ośrodkiem dyspozycyjnym gminy w zakresie obsługi ludności i rolnictwa są Pabianice, a ośrodki podstawowe dla obsługi dwóch odrębnych rejonów gminy są wsie Piątkowisko (dla części zachodniej) i Bychlew (dla części południowej).

Na terenie gminy dominuje głównie zabudowa zagrodowa przemieszana z zabudową jednorodziną. Występuje także budownictwo letniskowe (Żytowice, Okołowice, Rydzyny i Janowice). We wsi Pawlikowie znajdują się ogrody działkowe. Ograniczenie inwestowania występuje we wsi Okołowice z uwagi na sąsiedztwo Grupowej Oczyszczalni Ścieków i we wsi Szynkielew - skrzyżowanie magistralnych urządzeń infrastruktury technicznej - linie przesyłowe gazu i energii elektrycznej oraz planowana droga szybkiego ruchu S14.

Wg powszechnego spisu rolnego z 2002 roku, na terenie gminy Pabianice było 1312 gospodarstw rolnych, w tym 911 gospodarstw powyżej 1 ha użytków rolnych. Powierzchnia gospodarstw rolnych ogółem zajmowała 642 068 ha.

Według danych GUS z 2006 roku na terenie gminy Pabianice jest 2 108 mieszkań, 8 136 izb a ogólna powierzchnia użytkowa mieszkań wynosi 178 384 m². W wodociąg wyposażone jest 89,5% mieszkań, łazienki – 73,6% natomiast centralne ogrzewanie posiada 64% mieszkań. Powierzchnia użytkowa mieszkań wynosi 84,6 m² a średnio na 1 osobę przypada 30,9 m².

2.3 Dane fizjograficzne i budowa geologiczna

Teren gminy Pabianice należy do dorzecza Warty i leży na granicy dwóch makroregionów: Niziny Południow Wielkopolskiej i Wzniesień Południowomazowieckich. Północna część gminy leży w obrębie Wysoczyzny Łaskiej należącej do Niziny Południow Wielkopolskiej, natomiast południowa część gminy stanowi fragment Wysoczyzny Bełchatowskiej należącej do Wzniesienia Południowomazowieckiego.

Południowa i wschodnia część gminy leży w strefie wzgórz morenowych i ksemowych, natomiast północna część gminy stanowi płaską, zdenudowaną wysoczyznę morenową, którą rozcina dolina rzeki Dobrzyńki.

Morfologia terenu jest ściśle związana z budową geologiczną, zwłaszcza rodzajem utworów przypowierzchniowych. Część północna jest generalnie przydatna do zabudowy, zbudowana w większości z glin zwałowych. Natomiast część południowa, ze względu na skomplikowane warunki geotechniczne ma mniejsze możliwości rozwoju budownictwa. Dna dolin rzecznych i obniżenia zastoiskowe są nieprzydatne dla zabudowy.

Gmina Pabianice położona jest w obrębie Synklinorium Szczecińsko – Łódzko – Miechowskiego zbudowanego z utworów mezozoicznych tj. wapienno – marglistych jurajskich oraz kredowych margli, piaskowców i wapieni. Na powierzchni mezozoicznej występują fragmentarycznie izolowane płyty osadów trzeciorzędowych reprezentowanych przez ility, mułki i piaski. Wszystkie te utwory przykrywają utwory czwartorzędowe. Osady czwartorzędowe reprezentują plejstoceny pisaki i żwiry rzeczno lodowcowe, mułki zastoiskowe rozdzielone glinami zlodowceń południowopolskiego i środkowopolskiego.

W południowo – wschodniej części gminy spotkać można izolowane pagórki zbudowane z piasków i żwirów rzeczno lodowcowych, które są pozostałością deglacjacji lądolodu Warty. W dnach dolin rzeki Dobrzyńki, Pabianki i Neru osadziły się namuły, torfy, piaski i żwiry. Intensywna działalność eoliczna zaznaczyła się u schyłku północnopolskiego. Występujące na terenie gminy wody podziemne związane są z piaszczystymi utworami czwartorzędu wapieniami i marglami kredy górnej i piaskowcami kredy dolnej.

Obszar gminy Pabianice obejmuje dolnokredowy zbiornik Niecki Łódzkiej należący do Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP). Zbiornik ten jest zbiornikiem o wodach krążących w ośrodku szczelinowym i szczelinowo – porowym.

Czwartorzędowy poziom wodonośny związany jest z rzeczno lodowcowymi piaskami i żwirami. Zwierciadło swobodne występuje lokalnie w tych miejscach, gdzie poziom wodonośny kontaktuje się z poziomem górnokredowym.

2.4 Surowce mineralne

Na terenie gminy Pabianice występują następujące surowce mineralne:

- osady kredy górnej reprezentowane przez opoki, margle i wapienie margliste,
- osady trzeciorzędowe wykształcone w postaci iłów z wkładkami węgla brunatnych i w postaci piasków drobnoziarnistych,
- osady czwartorzędowe występują w postaci piasków eolicznych często uformowanych w wydmy, a w dolinach i obniżeniach terenu jako ility i mułki zastoiskowe oraz torfy.

2.5 Struktura glebowa

Konsekwencją rzeźby, budowy geologicznej i stosunków wodnych jest wytworzenie się określonych typów gleb.

W północnej części gminy występują gleby II, III i IV klasy, natomiast część południowa zasobna jest w gleby klasy V i VI. Wśród gleb wyróżniają się obszary gleb organicznych torfowych i torfowo – mułowych, które występują głównie na południu gminy. W dolinach rzecznych i obniżeniach terenu znajdują się gleby hydrogeniczne, silnie uwilgocone o nieustabilizowanych stosunkach wodnych. W głównej mierze należą do nich gleby torfowe, mułowo – torfowe i murszowe, rzadziej czarne ziemie.

Duże arealy gruntów, zwykle podmokłych, zostały zdrenowane. Na północy jest to część środkowa i wschodnia, na południu rejon Bychlewa i Rydzyn (gmina jest jedną z lepiej zmeliorowanych w województwie łódzkim). Generalnie wymagana jest ochrona sieci drenarskiej przed zniszczeniem.

W gminie Pabianice (wg GUS z 2005r.) użytki rolne zajmują łącznie 6 433 ha, co stanowi aż 73% całkowitej powierzchni gminy. Największy udział stanowią grunty orne 4 861 ha (55,4%), lasy 1 634 ha (18,6%), łąki trwałe 1 018 ha (11,6%), pastwiska trwałe 567 ha (6,5%), sady 32 ha (0,36%) a pozostałe grunty i nieużytki 790 ha (9%).

Największy udział w strukturze zasiewów na obszarze gminy zajmują zboża, ziemniaki, i buraki pastewne. Wśród zbóż dominują mieszanki zbożowe, żyto pszenżyto i pszenica, natomiast w hodowli zwierząt dominuje trzoda chlewna.

2.6 Hydrografia

Cały obszar gminy Pabianice należy do dorzecza Odry. Przez teren gminy przepływają następujące główne rzeki: Ner, Dobrzyńka i Wrząca.

Na terenie gminy Pabianice występują dwa poziomy wodonośne: czwartorzędowy i kredy górnej.

Czwartorzędowy poziom wodonośny składa się z dwóch warstw wodonośnych:

- przypowierzchniowej warstwy wodonośnej związanej z osadami piaszczystymi różnej genezy, występującymi na glinach zwałowych lub mułkach zastoiskowych. Warstwa ta nie ma znaczenia użytkowego z uwagi na niewielką miąższość sięgającą do kilku metrów, podatność na zanieczyszczenia i silne uzależnienie od opadów. Woda z tego poziomu ujmowana jest lokalnie przez studnie kopane.
- warstwy międzyglinowej, która występuje na terenie całej gminy. Warstwa charakteryzuje się napiętym zwierciadłem wody a warunki swobodne występują lokalnie w dolinie rzeki Dobrzyńki. Zasilanie tej warstwy odbywa się głównie w wyniku infiltracji opadów przez

nadległe gliny zwałowe różnej miąższości oraz lokalnie w wyniku infiltracji wody z rzek. Warstwa drenowana jest głównie przez rzekę Ner i Dobrzynekę.

W ośrodku szczelinowym utworów węglanowych i głównie w stropowej ich partii gdzie dominują szczeliny typu wietrzeniowego występują wody górnokredowego poziomu wodonośnego. Zasilanie warstwy odbywa się głównie w wyniku przesączania pionowego wód, które są akumulowane w warstwie czwartorzędowej poprzez rozdzielające osady słabo przepuszczalne czwarto- i trzeciorzędu.

Wody podziemne są bogate, szczególnie w części południowej. Wody użytkowe o dobrej jakości pochodzą głównie z czwartorzędu.

2.7 Struktura gospodarcza

Gmina Pabianice jest typową gminą rolniczą, nie ma tu typowych zakładów przemysłowych. Występują tu głównie zakłady handlowe i usługowe. Handel to przede wszystkim sklepy oraz handel obwoźny. Natomiast usługi to: krawiectwo, usługi ogólnobudowlane, hydraulika i sanitarne, ślusarstwo i kowalstwo, usługi masarskie, przetwórstwo rolno – spożywcze i inne. Działalność handlowa, rzemieślnicza i gastronomiczna prowadzona jest głównie przez małe firmy.

Wg danych GUS z 2007 roku na terenie gminy ogółem było zarejestrowanych 647 podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze regon wg sektorów własnościowych, w tym:

- ✓ sektor publiczny:
 - podmioty gospodarki narodowej ogółem – 9,
 - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem – 9,
- ✓ sektor prywatny:
 - podmioty gospodarki narodowej ogółem – 638,
 - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem – 554,
 - spółki handlowe – 6,
 - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego – 6,
 - spółdzielnie – 3,
 - stowarzyszenia i organizacje społeczne 18.

3 DIAGNOZA STANU ŚRODOWISKA NA TERENIE GMINY

3.1 Jakość wód powierzchniowych

Cały obszar gminy Pabianice należy do dorzecza Odry. Przez teren gminy przepływają następujące ciek wodne:

- Ner,
- Dobrzyńka,
- Pabianka,
- Wrząca.

Monitoring wód powierzchniowych prowadzony jest przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi zgodnie z „Programem Państwowego Monitoringu Środowiska”. Badania te na terenie gminy dokonywane były na rzekach Ner i Dobrzyńka w 3 punktach pomiarowo – kontrolnych. Wykaz punktów przedstawiono w tabeli nr 2.

Tabela 2 Lokalizacja punktów pomiarowo – kontrolnych (wg WIOŚ w Łodzi)

Lp. punktu	Nazwa rzeki	Lokalizacja punktu	Km rzeki
1	Ner	Józefów (poniżej wylotu ścieków z GOŚ w Łodzi)	97,2
2	Dobrzyńka	Potażnia	10,7
3	Dobrzyńka	Łaskowice (ujście do rzeki Ner)	0,1

Ocena jakości wód dokonywana jest w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód (Dz. U. Nr 32 poz. 284). Rozporządzenie to straciło moc prawną z dniem 1 stycznia 2005 roku, jednak główny Inspektor Ochrony Środowiska wyraził zgodę na dokonywanie oceny jakości wód na jego podstawie. Rozporządzenie to wprowadza 5 klas jakości z uwzględnieniem kategorii jakości wody A1, A2, A3 zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 listopada 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (Dz. U. Nr 204 poz. 1728). Klasyfikację wód powierzchniowych przedstawiono w tabeli nr 3.

Tabela 3 Klasyfikacja wód powierzchniowych

Rozporządzenie w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód		Rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia	
klasa I	woda bardzo dobrej jakości	spełniają wymagania określone dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, w przypadku ich uzdatniania sposobem właściwym dla kategorii A1,	kategoria A1 - woda wymagająca prostego uzdatniania fizycznego, w szczególności filtracji oraz dezynfekcji
klasa II	woda dobrej jakości	spełniają w odniesieniu do większości wskaźników jakości wody wymagania określone dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, w przypadku ich uzdatniania sposobem właściwym dla kategorii A2,	kategoria A2 - woda wymagająca typowego uzdatniania fizycznego i chemicznego, w szczególności utleniania wstępnego, koagulacji, flokulacji, dekantacji, filtracji, dezynfekcji (chlorowania końcowego).
klasa III	woda zadowalającej jakości	spełniają wymagania określone dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, w przypadku ich uzdatniania sposobem właściwym dla kategorii A2,	kategoria A2 - woda wymagająca typowego uzdatniania fizycznego i chemicznego, w szczególności utleniania wstępnego, koagulacji, flokulacji, dekantacji, filtracji, dezynfekcji (chlorowania końcowego).
klasa IV	woda niezadowalającej jakości	spełniają wymagania określone dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, w przypadku ich uzdatniania sposobem właściwym dla kategorii A3,	kategoria A3 - woda wymagająca wysokosprawnego uzdatniania fizycznego i chemicznego, w szczególności utleniania, koagulacji, flokulacji, dekantacji, filtracji, adsorpcji na węglu aktywnym, dezynfekcji (ozonowania, chlorowania końcowego).
klasa V	woda złej jakości	nie spełniają wymagań dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia,	-

Ocena jakości wód dokonywana jest także pod kątem oceny wskaźników eutrofizacji wód zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. z dnia 31 grudnia 2002 r.). Za wody wrażliwe na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych uznaje się wody zanieczyszczone oraz wody zagrożone zanieczyszczeniem, jeżeli nie zostaną podjęte działania ograniczające bezpośredni lub pośredni zrzut do tych wód

azotanów i innych związków azotowych mogących przekształcić się w azotany, pochodzących z działalności rolniczej. Wody zanieczyszczone to:

- śródlądowe wody powierzchniowe, a w szczególności wody, które pobiera się lub zamierza się pobierać na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia i wody podziemne, w których zawartość azotanów wynosi powyżej 50 mg NO_3/dm^3 ;
- śródlądowe wody powierzchniowe, wody w estuariach oraz morskie wody wewnętrzne i morza terytorialnego, wykazujące eutrofizację, którą skutecznie można zwalczać przez zmniejszenie dawek dostarczanego azotu.

Oceniana jest także przydatność wód do bytowania ryb zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych (Dz. U. z dnia 23 października 2002r.). Rozporządzenie określa wymagania, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb łososiowatych i karpowatych w warunkach naturalnych. Dla ryb łososiowatych wymagania te są zaostrzone w stosunku do wymagań dla ryb karpowatych.

Ocenę jakości wód powierzchniowych na terenie gminy przedstawiono w tabeli nr 4.

Tabela 4 Klasyfikacja jakości wód rzek na terenie gminy (wg WIOŚ w Łodzi)

Punkt pomiarowy		2004 r.	2005 r.	2006 r.
Ner	Józefów	V	V	V
Dobrzyńka	Potażnia	III	IV	III
Dobrzyńka	Łaskowice	IV	IV	IV

Od roku 2003 ścieki z miasta Pabianice odprowadzane są do Grupowej Oczyszczalni Ścieków w Łodzi spowodowało to znaczną poprawę składu fizyczno-chemicznego rzeki. Wg danych WIOŚ w Łodzi z 2006 roku rzeka Ner zaliczana jest do V klasy czystości – wody złej jakości. Wysokie stężenia przyjmował tu amoniak, azot Kjedahala, parametry tlenowe (BZT₅ i OWO) oraz zanieczyszczenia sanitarne. W porównaniu do 2005 roku większość kontrolowanych parametrów utrzymywała się na podobnym poziomie, jednak wskaźniki biogenne uzyskały wyższe stężenia niż w roku ubiegłym. Wody rzeki Dobrzyńki w jednym punkcie zaliczone zostały do III klasy - wody zadowalającej jakości w drugim punkcie do IV klasy czystości – wody niezadowalającej jakości. Ocena wód dla przydatności bytowania ryb wykazała, że są one w tym celu nieprzydatne. Wody rzek nie były badane pod kątem wskaźników eutrofizacji.

3.2 Jakość wód podziemnych

Na terenie gminy występują dwa użytkowe poziomy wodonośne: czwartorzędowy i kredy górnej. Głównym poziomem o strategicznym znaczeniu jest poziom kredowy. Monitoring jakości wód podziemnych na terenie gminy prowadzony jest w ramach monitoringu regionalnego przez WIOŚ w Łodzi. Ze względu na brak aktualnego rozporządzenia ocena jakości wód podziemnych dokonywana jest także w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 roku w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód. Podstawę określenia 5 klas jakości wód stanowią wartości graniczne 30 wybranych wskaźników z uwzględnieniem przepisów w sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi:

1) klasa I - wody o bardzo dobrej jakości:

- a) wartości wskaźników jakości wody są kształtowane jedynie w efekcie naturalnych procesów zachodzących w warstwie wodonośnej,
- b) żaden ze wskaźników jakości wody nie przekracza wartości dopuszczalnych jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi;

2) klasa II - wody dobrej jakości:

- a) wartości wskaźników jakości wody nie wskazują na oddziaływania antropogeniczne,
- b) wskaźniki jakości wody, z wyjątkiem żelaza i manganu, nie przekraczają wartości dopuszczalnych jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi;

3) klasa III - wody zadowalającej jakości:

- a) wartości wskaźników jakości wody są podwyższone w wyniku naturalnych procesów lub słabego oddziaływania antropogenicznego,
- b) mniejsza część wskaźników jakości wody przekracza wartości dopuszczalne jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi;

4) klasa IV - wody niezadowalającej jakości:

- a) wartości wskaźników jakości wody są podwyższone w wyniku naturalnych procesów oraz słabego oddziaływania antropogenicznego,
- b) większość wskaźników jakości wody przekracza wartości dopuszczalne jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi;

5) klasa V - wody złej jakości:

- a) wartości wskaźników jakości wody potwierdzają oddziaływania antropogeniczne,
- b) woda nie spełnia wymagań określonych dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Badanie jakości wód odbywało się w jednym punkcie obserwacyjno pomiarowym. Wyniki ujęto w tabeli nr 5.

Tabela 5 Charakterystyka punktu pomiarowo-kontrolnego w miejscowości Władysławów w poziomie wodonośnym kredy górnej (wg WIOŚ w Łodzi)

Rok	2004	2005	2006
Klasa czystości	II	III	IV
Wskaźniki decydujące o klasie czystości	amoniak, temperatura, wapń, żelazo	amoniak żelazo, mangan	amoniak

Porównując wyniki badań wód w punkcie pomiarowym widać rosnące zanieczyszczenie tych wód. W 2006 r. wody zakwalifikowano do IV klasy czystości – wody niezadowolającej jakości.

O stopniu narażenia wód podziemnych na zanieczyszczenia decydują takie czynniki jak:

- charakter utworów powierzchniowych decydujący o infiltracji zanieczyszczeń z powierzchni terenu,
- miąższość strefy aeracji,
- miąższość i rodzaj nadkładu nad stropem warstwy wodonośnej,
- wzajemna relacja naporów hydraulicznych w poszczególnych poziomach,
- wielkość i rodzaj zanieczyszczeń wprowadzonych do gruntu i wód oraz lokalizacji źródeł zanieczyszczeń.

3.3 Woda dla celów komunalnych

Zapotrzebowanie na wodę pokrywane jest jedynie z zasobów wód podziemnych. Woda pobierana jest tylko na potrzeby ludności, nie jest wykorzystywana do celów przemysłowych. Na terenie gminy są trzy stacje wodociągowe, z których woda dostarczana jest do wodociągu gminnego. Charakterystykę tych ujęć przedstawiono w tabeli nr 6

Tabela 6 Ujęcia wody dla potrzeb komunalnych na terenie gminy (wg Urzędu Gminy)

Lokalizacja	Poziom wodonośny	Głębokość [m]	Wydajność [m ³ /h]
Górka Pabianicka	Czwartorzęd	55	31
	Czwartorzęd	60	24,8
	Kreda górna	129	32
Żytowice	Kreda górna	72	80,3
	Kreda górna	72	80,3
Rydzyny	Kreda górna	80	100
	Kreda górna	81	142

Ilość pobranej wody na cele komunalne przedstawia tabela nr 7.

Tabela 7 Ilość pobranej wody na cele komunalne(wg Urzędu Gminy)

Rok	2005	2006	2007
Ilość pobranej wody [tys. m ³]	335,7	324,1	352,9
Ilość wody sprzedanej [tys. m ³]	210,0	210,7	213,9

Na terenie gminy sieć wodociągowa jest dobrze rozwinięta. Jedynie wieś Okołówce nie została zwodociągowana. Według GUS łączna długość sieci wodociągowej w 2006 roku wynosiła 98,3 km. W 2005 roku z sieci wodociągowej korzystało 81% ludności gminy a w 2006 roku 82%. Do sieci wodociągowej w 2006 roku podłączonych było 1891 budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. W porównaniu do roku 2005 liczba połączeń zwiększyła się o 54 szt.

3.4 Gospodarka ściekowa

Gmina Pabianice należy do gmin gdzie brak jest zorganizowanego sposobu odprowadzenia ścieków. W 2007 roku na terenie gminy odprowadzono do wód 9 951 m³ ścieków. Ponadto na terenie gminy znajduje się kolektor odprowadzający oczyszczone ścieki z Grupowej Oczyszczalni Ścieków w Łodzi i w 2007 odprowadzono do rzeki Ner 72,5 mln m³ oczyszczonych ścieków. Tabela nr 8 zawiera listę podmiotów korzystających ze środowiska.

Tabela 8 Podmioty, które odprowadzają ścieki do wód (wg Urząd Marszałkowski w Łodzi)

Podmiot	Ilość odprowadzonych ścieków [m ³]		
	2005 r.	2006 r.	2007 r.
Urząd Gminy w Pabianicach	2 194	2 214	2 579
Dom Dziecka w Porszewicach	7 300	7 300	73 00
P.Z.D P.O.D. „Słoneczna Polana”	53	82	72
Suma:	9 547	9 596	9 951
Grupowa Oczyszczalnia Ścieków w Łodzi	68,9 mln	67,9 mln	72,5 mln

W 2007 roku na terenie gminy było 2,7 km sieci kanalizacyjnej we wsi Piątkowo. Do kanalizacji podłączonych jest jedynie 50 posesji, a 27 budynków ma przydomowe oczyszczalnie ścieków. Ścieki z większości budynków mieszkalnych odprowadzane są do rowów lub zbiorników bezodpływowych, w praktyce najczęściej nieszczelnych. Stanowi to zagrożenie dla wód podziemnych i powierzchniowych. Dostęp do sieci wodociągowej dla większości

mieszkańców powoduje wzrost jej zużycia i co za tym idzie wzrost ilości produkowanych ścieków i pogorszenie stanu sanitarnego na terenie gminy. Wymaga to, aby ścieki wytworzone na terenie gminy odprowadzane były w sposób zorganizowany szczególnie w przypadku zabudowy zwartej. Teren gminy jest rozległy, o zróżnicowanych spadkach podłużnych i małej gęstości zabudowy. W przypadku miejscowości Gorzew, Górka Pabianicka, Szyneków, Kudrowice, Petrykozy, Porszewice, Świątniki, Konin możliwe jest podłączenie ich bezpośrednio do kolektora Pabianice - GOŚ. Najbardziej ekonomicznym rozwiązaniem w przypadku miejscowości Bychlew, Jadwinin, Pawlikowice, Hermanów, Terenin, Władysławów i Piątkowo byłoby podłączenie tych miejscowości do kanalizacji miasta Pabianice. Ze względu na ukształtowanie terenu, odległości we wsiach Rydzyna, Żytowice, Wola Żytowska możliwym rozwiązaniem są przydomowe oczyszczalnie lub system kanalizacji sieciowej z lokalnymi oczyszczalniami ścieków.

3.5 Zagrożenie powodziowe i mała retencja

Występowanie zagrożenia powodziowego wiąże się z występowaniem silnych, nawalnych opadów atmosferycznych (powódzie opadowe) albo wiosennych roztopów pokrywy śniegowej (powódzie roztopowe) Czynniki, które wpływają na zagrożenie powodziowe to rzeźba terenu, możliwości retencyjne zlewni, stopień zalesienia, istnienie starorzeczy, mokradeł, bagien, zatrzymywanie wody w zbiornikach zaporowych, istnienie budowli hydrotechnicznych takich jak rowy melioracyjne, progi, kanały mogące służyć jako urządzenia retencyjne. Przez teren gminy przepływają 4 ciekł wodne Ner, Dobrzyńka, Pabianka i Wrząca. Są to ciekł o niewielkim przepływie i nie niosą one zagrożenia powodziowego. Jednym zagrożeniem mogą być lokalne, o niewielkim zasięgu podtopienia spowodowane nadmiernymi opadami.

Ze względu na ograniczone zasoby wodne na terenie całego województwa i występujące deficyty wody w okresie letnim konieczne jest podejmowanie działań, które pozwolą na gromadzenie wody w zlewni i zwiększą zdolność retencyjną zlewni. Zdolność retencyjna jest to zdolność do gromadzenia zasobów wodnych i przetrzymywania ich w określonym czasie. Retencja pozwala na rozłożenie w czasie nadmiaru dopływających wód i przetrzymanie ich do okresu deficytu. Wzrost zdolności retencyjnych zlewni polega na opóźnianiu spływu powierzchniowego wód opadowych i roztopowych poprzez zwiększanie odpływu gruntowego, który przebiega wolniej. W przypadku małych zlewni podstawowe znaczenie dla gospodarowania ich zasobami wodnymi ma tzw. mała retencja. Działania techniczne i nie techniczne zwiększające małą retencję to:

- budowa małych zbiorników wodnych i piętrzeń na rzekach,
- regulacja odpływu ze stawów i oczek wodnych,
- gromadzenie wody w rowach, kanałach melioracyjnych.

Zdolność retencyjną zlewni zwiększają także lasy, zadrzewienia śródpolne, oczka wodne, bagna mokradła, stawy.

Na terenie gminy istnieją 3 zbiorniki retencyjne. Informacje o zbiornikach przedstawia Tabela 9.

Tabela 9 Zbiorniki retencyjne na terenie gminy (wg Urzędu Gminy)

Zbiornik	Lokalizacja	Powierzchnia [ha]	Pojemność [tys. m ³]
Rydzyny I	Rydzyny	0,4	4,1
Rydzyny II	Rydzyny	1,4	20,4
Rydzyny IV	Rydzyny	2,0	29,7

Ponadto na terenie gminy znajduje się 5 stawów, 3 w miejscowości Rydzyny i 2 w miejscowości Żytowice.

Mała retencja jest działaniem długofalowym i musi obejmować obszar całej zlewni rzecznej. W związku z tym działania w tym zakresie muszą być także podejmowane w skali gminy.

3.6 Jakość powietrza

Na terenie gminy brak jest dużych podmiotów, które emitowałyby do powietrza zanieczyszczenia z procesów spalania paliw czy technologii przemysłowych. Do powietrza emitowane są przede wszystkim zanieczyszczenia z lokalnych kotłowni węglowych i palenisk domowych. Ilości wyemitowanych gazów do powietrza z terenu gminy przez podmioty gospodarcze i inne jednostki organizacyjne korzystające ze środowiska przedstawia Tabela 10.

Tabela 10 Ilość gazów i pyłów wyemitowana do powietrza przez podmioty korzystające ze środowiska (wg Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi).

Nazwa substancji	Ilość wyemitowana [Mg]		
	2005 r.	2006 r.	2007 r.
Dwutlenek siarki	3,74	4,13	0,59
Dwutlenek azotu	0,70	1,59	1,21
Tlenek węgla	46,89	44,71	0,17
Benzo(a)piren	0,01	0,01	0,00
Dwutlenek węgla	867,45	1258,51	570,60
Pył	1,28	1,62	0,84
Sadza	0,48	0,31	0,00

Emisja z niewielkich kotłowni w tym kotłowni domowych to tzw. emisja powierzchniowa. Szczególne jej natężenie ma miejsce w okresie zimowym, zwłaszcza na obszarach o gęstej zabudowie. Według GUS w 2006 roku na terenie gminy istniało 6,6 km sieci gazowej a gaz wykorzystywano do celów ogrzewania tylko w 6 gospodarstwach domowych. Większość domów ogrzewana jest indywidualnie. W przypadku wykorzystania do ogrzewania paliw stałych najczęściej węgla taniego, o gorszym składzie i parametrach grzewczych powoduje to dużą emisję do powietrza pyłów, tlenku węgla i dwutlenku siarki. Aby zaoszczędzić na opale często w piecach domowych spalane są odpady, co powoduje emisję do powietrza szczególnie niebezpiecznych substancji m.in. rakotwórczych dioksyn i furanów.

Wielkość emisji nie jest jedynym czynnikiem decydującym o jakości powietrza. Na jakość powietrza wpływ mają także warunki odprowadzania zanieczyszczeń oraz warunki meteorologiczne. W celu oceny jakości powietrza zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska WIOŚ dokonuje corocznej oceny poziomu substancji w powietrzu w poszczególnych strefach/powiatach w celu określenia stanu zanieczyszczenia powietrza i wykrycia ewentualnych przekroczeń wartości dopuszczalnych poszczególnych substancji. Wartości dopuszczalnego poziomu substancji w powietrzu i marginesy tolerancji dla poszczególnych wartości dopuszczalnych określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz. U, Nr 87 poz. 796). Pomiary stężeń substancji i ocena jakości powietrza prowadzona jest przez WIOŚ. Celem rocznej oceny jakości powietrza jest umożliwienie klasyfikacji jakości powietrza w podziale na strefy oceny, określenie granic obszarów przekroczeń i przyczyn występujących przekroczeń wartości dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu. Klasyfikacja stref jest podstawą do podjęcia decyzji o potrzebie zaplanowania działań na rzecz poprawy jakości powietrza i zredukowanie stężenia zanieczyszczeń do poziomu stężenia dopuszczalnego w danej strefie w ramach programów ochrony powietrza zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska. Oceny jakości powietrza dokonuje się z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz oddzielnie ustanowionych ze względu na ochronę roślin. Ocena obejmuje wszystkie substancje ujęte w rozporządzeniu w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu. W przypadku oceny dokonywanej pod kątem spełniania kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia uwzględnia się takie substancje jak: benzen, dwutlenek azotu, dwutlenek siarki, tlenek węgla, ozon, pył PM10, ołów w pyłe PM10. Zanieczyszczenia, które uwzględnia się w ocenie pod kątem ochrony roślin to: dwutlenek siarki, tlenki azotu i ozon. Klasy stref przedstawiono w tabeli nr 11.

Tabela 11 Klasy stref i wymagane działania w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia

Poziom stężeń	Klasa strefy	Wymagane działania
Dla substancji, dla których określono margines tolerancji; ✓ w 2006r. i 2005 r. - benzen, dwutlenek węgla ✓ w 2004 r. dla wszystkich substancji		
Nieprzekraczający wartości dopuszczalnej*	A	brak
Powyżej wartości dopuszczalnej* lecz nie przekraczającej wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji*	B	Określenie obszarów przekroczeń wartości dopuszczalnych
Powyżej wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji*	C	– Określenie obszarów przekroczeń wartości dopuszczalnych powiększonej o margines tolerancji – opracowanie programów ochrony powietrza
Dla substancji, dla których nieokreślono marginesu tolerancji		
Nieprzekraczający wartości dopuszczalnej*	A	brak
Powyżej wartości dopuszczalnej*	C	– Określenie obszarów przekroczeń wartości dopuszczalnych powiększonej o margines tolerancji, – opracowanie programów ochrony powietrza.
* z uwzględnieniem dozwolonych częstości przekroczeń określonych w rozporządzeniu w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu		

Ocena strefy dokonywana jest przez WIOŚ za pomocą metod pomiarowych, metod interpolacji i metod szacowania. Zaliczenie strefy do określonej klasy zależy od najwyższych poziomów stężenia danego zanieczyszczenia w strefie, występującego na jej obszarze. Teren gminy Pabianice zakwalifikowany jest do strefy/powiatu pabianickiego. W tabelach nr 12 i 13 przedstawiono klasyfikację strefy/powiatu pabianickiego do określonej klasy z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia i ochrony roślin w poszczególnych latach.

Tabela 12 Klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna dokonana z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (wg WIOŚ w Łodzi)

Rok	Dwutlenek siarki	Tlenek azotu	Pył PM10	Ołów	Benzen	Tlenek węgla	Ozon	Klasa ogólna	Zanieczyszczenie będące przedmiotem działań
2004	A	A	A	A	A	A	A	A	-
2005	A	A	A	A	A	A	C	C	ozon
2006	A	A	A	A	A	A	C	C	ozon

Tabela 13 Klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna dokonana z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin (wg WIOŚ w Łodzi)

Rok	Dwutlenek siarki	Tlenki azotu	Ozon	Klasa ogólna	Zanieczyszczenie będące przedmiotem działań
2004	A	A	A	A	-
2005	A	A	A	A	-
2006	A	A	A	A	-

Teren gminy pod kątem ochrony roślin został zakwalifikowany do klasy A i ocena nie wykazała potrzeby wykonania programu ochrony powietrza. Ze względu na kryteria ochrony zdrowia teren całego powiatu został zaklasyfikowany do klasy C z powodu ponadnormatywnego poziomu emisji ozonu. Na podstawie wyników pomiarów z 4 stacji pomiaru stężenia ozonu oraz na podstawie wiedzy o wielkoobszarowym charakterze zjawisk związanych z występowaniem smogu fotochemicznego określono, że przypadki przekroczenia wartości kryterialnej emisji ozonu występowały najprawdopodobniej na terenie całego województwa. Z związku z tym konieczne jest wdrożenie programu ochrony powietrza pod tym kątem. Jednak obniżenie emisji ozonu przynieść mogą jedynie ogólnokrajowe, kompleksowe działania naprawcze, polegające na ograniczaniu emisji prekursorów ozonu do atmosfery. Działania te muszą być oparte o współpracę międzynarodową. Działania naprawcze w tym zakresie wykraczają poza możliwości władz wojewódzkich.

3.7 Zasoby przyrodnicze

Lasy i grunty leśne na terenie gminy Pabianice zajmują powierzchnię 1 634 ha, co stanowi 18,6% ogólnej powierzchni gminy. Wchodzą one w skład przyrodniczo - leśny VI Krainy Małopolskiej, Dzielnicy Łódzko - Opoczyńskiej. Występują tu dwa duże kompleksy lasów państwowych: uroczysko Porszewice na północy gminy i uroczysko Rydzyny na południu. Są to lasy głównie na siedliskach boru mieszanego świeżego i boru mieszanego wilgotnego. Przeważa tutaj drzewostan sosnowo – brzozy z domieszką dębu z domieszką olchy i osiki.

Większe ilości lasów prywatnych występują w Wysieradzu, Żytowicach i Janowicach. Lasy występujące na terenie gminy to kompleksy III kategorii zagrożenia pożarowego w ilości 292 ha.

Na terenie gminy bytują powszechnie występujące gatunki zwierząt łownych: dzik, sarna, daniel, jenot, zając, bażant, kuropatwa, dzika kaczka, słonka.

Na terenie gminy występują także obszary zieleni przyrzecznej i śródpolnej. Stanowią je małe enklawy lasów i zadrzewień rozpowszechnione głównie na terenach takich miejscowości jak: Wola Żytowska, Okołowice, Rydzyny, Jadwinin, Pawlikowice i Hermanów. Drzewostan stanowią głównie olchy z domieszka brzozy, jesionu i osiki.

W gminie występują obszary i obiekty chronione. Są to:

- ✓ parki wiejskie (jeden w Porszewicach i dwa w Piątkowisku), ochronę których ustanowiło Rozporządzenie Prezydium Rady Narodowej m. Łodzi z dnia 23 września 1985 r,
- ✓ 60 pomników przyrody, wśród których wyróżnić można m.in.: dąb szypułkowy, jesion wyniosły, klon zwyczajny i srebrzysty, buk zwyczajny, lipa drobnolistna, kasztanowiec zwyczajny i inne.

3.8 Gospodarka odpadami

Odpady komunalne zgodnie z ustawą o odpadach są to odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Na terenie gminy Pabianice w 2007 roku zebrano od mieszkańców 674 Mg niesegregowanych odpadów komunalnych. W stosunku do lat poprzednich obserwuje się stopniowy wzrost ilości zbieranych odpadów. Należy dodać, że w 2007 roku 1069 gospodarstw domowych zawarło umowy na odbieranie odpadów komunalnych. Można zatem przyjąć, że ok. 50% mieszkańców gminy objętych jest zorganizowanym zbieraniem odpadów.

Ilość odpadów komunalnych zebranych od mieszkańców na terenie gminy Pabianice w latach 2005 – 2007, przedstawia się następująco (wg UG Pabianice):

- 2005 – 600 Mg,
- 2006 – 660 Mg,
- 2007 – 674 Mg.

Na terenie gminy Pabianice do pojemników ustawionych w terenie, prowadzone jest selektywne zbieranie odpadów komunalnych z podziałem na tworzywa sztuczne i szkło.

W 2007 roku w wyniku selektywnego zbierania zebrano 43 Mg odpadów. W stosunku do lat poprzednich największy wzrost ilości zebranych odpadów odnotowano w odniesieniu do

2005 – tworzywa sztuczne dwukrotny wzrost, natomiast szkła o 70%. Zbieranie papieru i tektury oraz metali nie jest prowadzone. Szczegółowe informacje przedstawiono w tabeli nr 14 .

Tabela 14 Wyniki selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie gminy Pabianice (wg Urzędu Gminy)

Selektywne zbieranie odpadów [Mg]			
Rodzaj odpadu	2005	2006	2007
Tworzywa sztuczne	4	8	9
Szkło	20	35	34
RAZEM	24	43	43

Podstawą prowadzenia prawidłowej gospodarki odpadami komunalnymi w gminie jest uchwalenie i wdrożenie regulaminu utrzymania czystości i porządku, planu gospodarki odpadami a także określenie wymagań, jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie zbierania odpadów komunalnych. Gmina Pabianice posiada Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Pabianice przyjęty Uchwałą Rady Gminy Nr XXII/141/2008 z dnia 25 czerwca 2008 roku. Ponadto Wójt Gminy Pabianice Zarządzeniem 11/2006 z dnia 23 maja 2006 roku określił wymagania, jakie powinni spełniać przedsiębiorcy ubiegający się o uzyskanie zezwolenia na odbieranie od właścicieli nieruchomości odpadów komunalnych oraz uzyskanie zezwolenia na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości płynnych na terenie gminy Pabianice.

Na terenie gminy Pabianice odpady komunalne w gospodarstwach domowych w zabudowie jednorodzinnej gromadzone są głównie w pojemnikach o pojemności 110l lub 240l, natomiast w zabudowie wielorodzinnej w pojemnikach o pojemności 1100l.

Odpady komunalne zebrane od mieszkańców (właścicieli nieruchomości) poszczególnych sołectw są odbierane przez firmę EKO – REGION Sp. z o.o. z Bełchatowa. Zezwolenie na odbiór od mieszkańców gminy zmieszanych odpadów komunalnych posiada także firma PPHU Dariusz Kalwinek z Zelowa jednak w chwili obecnej nie świadczy ona usług na terenie gminy Pabianice. Odbiór odpadów odbywa się dwa razy w miesiącu.

Odpady komunalne zebrane od mieszkańców gminy przez EKO – REGION Sp. z o.o. z Bełchatowa składowane są na składowiskach w Dylowie A gm. Pajęczno lub Julkowie gm. Skierniewice. Zarządzającym obu składowiskami jest ww. spółka.

W latach 2005 – 2007 unieszkodliwiono poprzez składowanie na wyżej wymienionych składowiskach następującą ilość odpadów komunalnych zebranych na terenie gminy Pabianice:

- 2005 – 600 Mg,

- 2006 – 660 Mg,
- 2007 – 674 Mg.

Na terenie gminy Pabianice selektywne zbieranie odpadów komunalnych odbywa się w tzw. systemie pojemnikowym. Odpady zbierane są do dwóch rodzajów odpowiednio oznakowanych pojemników na szkło i tworzywa sztuczne. Wg stanu na dzień 31.12.2007 roku gmina posiadała 19 kompletów pojemników do selektywnego zbierania odpadów.

Na terenie gminy Pabianice zorganizowano system zbierania odpadów wielkogabarytowych w tzw. systemie akcyjnym. W 2007 roku zebrano 27 Mg tego rodzaju odpadów. Akcje zbierania przeprowadzane są co dwa lata a koszty zbierania ponosi gmina.

Gmina Pabianice nie prowadzi zorganizowanego systemu zbierania odpadów budowlanych i ulegających biodegradacji występujących w strumieniu odpadów komunalnych. Odpady te deponowane są na składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne razem ze strumieniem niesegregowanych odpadów komunalnych.

System selektywnego zbierania odpadów niebezpiecznych obejmuje zbieranie baterii i przeterminowanych leków. Na terenie gminy zorganizowano 5 punktów zbierania odpadów niebezpiecznych w postaci baterii. Punkty te mieszczą się w następujących placówkach szkolnych: Pawlikowice, Bychlew, Pertykozy, Piątkowisko i Żytowice. W ośrodkach zdrowia w miejscowości Pertykozy i Pawilkowice zbierane są przeterminowane leki. Natomiast zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny odbierany jest od mieszkańców w czasie przeprowadzanych akcji zbierania odpadów wielkogabarytowych.

W zabudowie jednorodzinnej i wielorodzinnej zdarza się, że odpady z papieru i tektury, tworzywa sztuczne są spalane w domowych piecach centralnego ogrzewania. Odpady ulegające biodegradacji w gospodarstwach rolnych są w większości wykorzystywane (odpady kuchenne oraz pozostałości po obróbce warzyw) do skarmiania zwierząt. Część mieszkańców głównie na terenach wiejskich i w zabudowie jednorodzinnej prowadzi kompostowanie odpadów kuchennych oraz odpadów zielonych z terenów ogródków działkowych.

Ponadto trzy razy w roku na terenie gminy organizowana jest akcja likwidacji „dzikich wysypisk śmieci” znajdujących się w rowach, na poboczach dróg oraz na gruntach stanowiących własność gminy. Odpady zbierane są do ok. 9 - 10 kontenerów KP – 7, zbieranych jest ok. 70 m³ zmieszanych odpadów komunalnych.

Gmina Pabianice zawarła umowę z firmą „Hetman” Sp z o.o. na nieodpłatny odbiór od mieszkańców gminy padłych zwierząt gospodarskich i domowych.

Na terenie gminy Pabianice brak jest instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych. Wszystkie zebrane od mieszkańców niesegregowane odpady komunalne są unieszkodliwiane poprzez składowanie.

Istnieje tylko składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne tzw. Składowisko odpadów przemysłowych, należące do Grupowej Oczyszczalni Ścieków w Łodzi – składowisko osadów ściekowych (lagun) oraz piasku i skratek.

W wyniku przeprowadzonej analizy stanu aktualnego zidentyfikowano następujące problemy w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Pabianice:

- nie objęcie zorganizowanym zbieraniem odpadów wszystkich mieszkańców gminy,
- nie poddawanie zebranych odpadów komunalnych procesom odzysku a w większości unieszkodliwianie ich poprzez składowanie,
- nie wdrożenie selektywnego zbierania odpadów ulegających biodegradacji , papieru, metali i budowlanych ze strumienia odpadów komunalnych,
- niska świadomość ekologiczna w zakresie selektywnego zbierania odpadów i właściwego postępowania w wytworzonych odpadami.

3.9 Klimat akustyczny

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska hałasem są dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16 000 Hz. Ze względu na źródło pochodzenia oraz ośrodek jego występowania hałas dzielimy na:

- komunikacyjny - pochodzący od środków transportu drogowego, kolejowego i lotniczego;
- hałas przemysłowy - wytwarzany przez zakłady przemysłowe lub poszczególne maszyny i urządzenia zlokalizowane na ich terenie,
- hałas komunalny - pochodzący ze źródeł zlokalizowanych wewnątrz budynków mieszkalnych np.: węzły cieplne, kotłownie, stacje transformatorowe, instalacje wodno-kanalizacyjne, dźwigi oraz ze źródeł zlokalizowanych w środowisku zewnętrznym np.: restauracje, w których prowadzona jest działalność rozrywkowa, sklepy, sygnały dźwiękowe włączane w czasie przejazdów pojazdów uprzywilejowanych, sygnały instalacji alarmowych itp.

Obszar gminy to przede wszystkim tereny wiejskie. Brak jest tu zakładów prowadzących działalność produkcyjną, która powodowałaby ponadnormatywną emisję hałasu i hałas przemysłowy nie stwarza większych problemów mieszkańcom.

Przez teren gminy przebiega droga krajowa, droga wojewódzka i drogi powiatowe. W związku z tym na terenie gminy występuje hałas komunikacyjnym, który ma tendencje wzrostowe i uzależnionym jest od presji motoryzacji. Poziomy dźwięku ze źródeł komunikacyjnych wynoszą od 75 do 95 dB. Są to wielkości wyższe od przyjętych w normach i przepisach. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 roku w sprawie

dopuszczalnych norm hałasu w środowisku (Dz. U. Nr 120, poz. 826, z 2007 roku) przewiduje maksymalne natężenie hałasu w obszarze zabudowanym do 60 dB. Na poziom hałasu drogowego ma wpływ szereg czynników związanych z ruchem pojazdów i parametrami drogi. Najważniejsze z nich to:

- natężenie ruchu związane bezpośrednio ze znaczeniem drogi w układzie komunikacyjnym,
- struktura ruchu (udział pojazdów ciężkich i hałaśliwych),
- średnia prędkość pojazdów i ich stan techniczny,
- płynność ruchu,
- pochylenie podłużne drogi, łuki,
- rodzaj i stan nawierzchni.

Największą uciążliwość hałasową stanowi droga krajowa i wojewódzka, gdzie ruch samochodowy według ostatniego Generalnego Pomiaru Ruchu w 2005 roku może wynosić około 5 000 pojazdów/dobę.

3.10 Ocena możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie gminy

Odnawialne źródła energii (OZE) są to źródła wykorzystujące w procesie przetwarzania energię występującą w rozmaitych postaciach, w szczególności promieniowana słonecznego, wiatru, wody, a także biomasy i ciepła wnętrza Ziemi. Przy obecnym poziomie cywilizacji technicznej za odnawialne źródło energii można również uznać część odpadów komunalnych i przemysłowych, która nadaje się do energetycznego przetworzenia. Źródła energii odnawialnej są praktycznie niewyczerpalne, gdyż ich zasoby uzupełniane są nieustannie w procesach naturalnych. Ich dostępność nie jest jednakowa w skali globalnej, ale występują niemal wszędzie.

Na terenie gminy możliwe jest wykorzystanie energii słonecznej jednak ze względu na położenie geograficzne, zmieniające się warunki nasłonecznienia powodują, że sprawność urządzeń wykorzystujących energię promieniowania słonecznego nie jest największa. Energię słoneczną wykorzystuje się głównie dla celów ogrzewania budynków oraz podgrzewania wody. Kolektory słoneczne umieszczone na dachu domu umożliwiają ogrzanie wody do 40°C, co przy ogrzewaniu podłogowym wystarczy do ogrzewania całego domu.

Na terenie gminy zainstalowano kolektory słoneczne na dachu Domu Dziecka w Porszewicach.

W warunkach lokalnych możliwe jest także wykorzystanie energii wiatru. Siła wiatru może być przetwarzana na energię elektryczną w siłowniach przekazujących prąd do sieci

elektroenergetycznej lub pracujących indywidualnie - na potrzeby użytkownika. Średnio roczna prędkość powyżej 4 m/s, uważana jest za wartość minimalną do efektywnej konwersji energii wiatrowej. Prędkości takie występują na wysokości 25 i więcej metrów na 2/3 powierzchni Polski. Teren województwa według opracowania Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej posiada wystarczające warunki do wykorzystania energii wiatru.

Powszechnie wykorzystana może być także energia z biomasy. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 9 grudnia 2004 roku w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku zakupu energii elektrycznej i ciepła wytworzonych w odnawialnych źródłach energii (Dz.U. Nr 267 poz. 2656) biomasa to stałe lub ciekłe substancje pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, które ulegają biodegradacji, pochodzące z produktów, odpadów i pozostałości z produkcji rolnej oraz leśnej, a także przemysłu przetwarzającego ich produkty oraz części pozostałych odpadów, które ulegają biodegradacji. Pod pojęciem wykorzystania biomasy do celów energetycznych rozumiemy bezpośrednie spalanie wszelkiego rodzaju masy organicznej zawierającej węgiel (drewno i jego odpady, słoma, odpadki produkcji roślinnej lub "rośliny energetyczne", często po uprzednim zgranulowaniu lub zbrykietowaniu), względnie po ich wstępnym przetworzeniu do postaci wygodniejszej w użyciu (olej pirolizowy o właściwościach zbliżonych do oleju opałowego, olej rzepakowy lub słonecznikowy, gaz drzewny, alkohol etylowy lub metylowy). Możliwość uprawy roślin energetycznych uzależniona jest od klasy gleb i struktury agrarnej. Wykorzystanie biomasy do ogrzewania indywidualnych budynków możliwe jest po zainstalowaniu odpowiednich kotłów.

Ponadto źródłem taniej i nieograniczonej energii cieplnej dla gospodarstw domowych jest ciepło z gruntu. Pozyskanie tego ciepła umożliwiają pompy ciepła. Zasada działania pompy ciepła polega na zamianie energii cieplnej z gruntu na energię, którą można wykorzystać do ogrzewania budynku. Stosując pompę ciepła 75% energii otrzymujemy za darmo ze środowiska a jedynie płacimy za 25% energii zużytej do napędu sprężarki.

Problemy i zagrożenia

Diagnoza i opis stanu środowiska jest podstawą do identyfikacji problemów i zagrożeń w obszarze środowiska naturalnego na terenie gminy Pabianice.

Problemy i zagrożenia w zakresie:

- **wód powierzchniowych:**
 - niezadawalająca jakość wód,
 - zanieczyszczenie wód powierzchniowych spowodowane odprowadzaniem do rzek poprzez spływ powierzchniowy i podpowierzchniowy nieoczyszczonych ścieków z gospodarstw domowych.

- **wód podziemnych:**
 - zagrożenie ich jakości spowodowane przez odprowadzanie nieoczyszczonych ścieków z gospodarstw domowych do ziemi.
- **gospodarki wodno - ściekowej:**
 - niski stopień skanalizowania terenu gminy (2,7 km sieci kanalizacyjnej),
 - odprowadzenie większości ścieków komunalnych bez oczyszczania do wód i ziemi,
 - niekorzystny stosunek sieci kanalizacyjnej do wodociągowej,
- **zagrożenia powodziowego i małej retencji:**
 - małe zdolności retencyjne terenu,
 - mała liczba małych zbiorników retencyjnych i wolne tempo inwestycji w nowe obiekty małej retencji,
- **jakości powietrza:**
 - wzrost poziomu emisji ozonu i przekroczenie dopuszczalnych norm na obszarze całego województwa w tym gminy Pabianice,
 - przewaga wykorzystania paliw stałych (przede wszystkim węgla) do ogrzewania,
 - wzmożona emisja zanieczyszczeń komunikacyjnych w związku ze wzrastającą liczbą pojazdów samochodowych i zbyt małą płynnością ruchu drogowego,
- **zasobów przyrodniczych:**
 - niska lesistość,
 - zbyt mała ilość obszarów cennych przyrodniczo objętych ochroną prawną, (nie ustanowiono żadnych obszarowych form ochrony),
 - silna antropopresja na obszary przyrodnicze, nadmierna ich penetracja i przejmowanie gruntów rolnych i leśnych pod zabudowę.
- **gospodarki odpadami komunalnymi:**
 - nie objęcie zorganizowanym zbieraniem odpadów wszystkich mieszkańców gminy,
 - nie objęcie mieszkańców selektywnym zbieraniem odpadów u źródła, w tym odpadów ulegających biodegradacji, niebezpiecznych i budowlanych występujących w strumieniu odpadów komunalnych,
 - przeważająca część odpadów komunalnych unieszkodliwiana poprzez składowanie.
- **hałasu:**
 - wzrost natężenia hałasu pochodzenia komunikacyjnego będący efektem wzrostu natężenia ruchu drogowego i dużego udziału pojazdów ciężkich w strukturze ruchu drogowego.

4 CELE I PRIORYTETY EKOLOGICZNE NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ DO 2016 R

Jako cel nadrzędny przyjęto cel zdefiniowany w Programie Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012 – 2015. Jest to:

Poprawa warunków życia mieszkańców regionu przez poprawę jakości środowiska, likwidację zaniedbań w jego ochronie i racjonalne gospodarowanie jego zasobami.

Zdefiniowane problemy i zagrożenia zostały uwzględnione przy formułowaniu celów szczegółowych, kierunków działań i zadań dla gminy Pabianice na lata 2009 - 2012 z perspektywą do roku 2016

4.1 Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych

Cel:

Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód podziemnych i powierzchniowych

Priorytety:

- uporządkowanie odprowadzania ścieków z gospodarstw domowych,
- ograniczenia zanieczyszczeń obszarowych odprowadzanych do wód i do ziemi
- zapewnienie dobrej jakości wody do spożycia dla mieszkańców, ograniczanie zużycia wody.

Aby osiągnąć ten cel konieczna jest

- rozbudowa sieci kanalizacyjnej i budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, gdzie budowa kanalizacji jest nie możliwa ze względów ekonomicznych lub trudna do realizacji ze względów technicznych (ukształtowanie terenu, rozproszona budowa),
- zaostrzenie kontroli sposobu postępowania ze ściekami, stanu technicznego urządzeń do przechowywania i oczyszczania ścieków komunalnych,
- uświadomienie mieszkańcom gminy zagrożeń wynikających z nieprawidłowej gospodarki ściekami i przedstawienie im nowoczesnych technologii gromadzenia i usuwania ścieków,
- upowszechnianie i wdrażanie w gospodarstwach rolnych zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej w zakresie prawidłowego składowania i stosowania środków ochrony roślin oraz stałych i płynnych nawozów naturalnych i mineralnych,
- bieżąca likwidacja „dzikich wysypisk”,
- budowa, modernizacja sieci wodociągowej i modernizacja stacji uzdatniania wody,
- promowanie oszczędzania wody w ramach prowadzonej edukacji ekologicznej mieszkańców.

4.2 Mała retencja

Cel:

Zwiększenie zdolności retencyjnej terenu

Priorytety:

- rozwijanie małej retencji.

Działania, które należy podejmować w tym celu to:

- budowa małych zbiorników wodnych i piętrzeń na rzekach,
- właściwa konserwacja urządzeń melioracyjnych,
- zalesianie terenu,
- zachowanie śródpolnych zadrzewień, wodnych oczek polnych, terenów podmokłych.

4.3 Ochrona powietrza atmosferycznego

Cel:

Zapewnienie wysokiej jakości powietrza oraz redukcja emisji pyłów i gazów.

Priorytety:

- ograniczenie emisji ze źródeł komunalnych,
- zwiększanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- stosowanie do celów grzewczych paliwa o parametrach bardziej przyjaznych środowisku np. gaz, wysokiej jakości węgiel, paliwa alternatywnego.

Realizacja tego celu możliwa jest poprzez:

- ograniczanie niskiej emisji poprzez zastosowanie paliw alternatywnych (wierzba, malwa, rzepak, słoma), kolektorów słonecznych, pomp ciepła lub kotłów gazowych nowej generacji,
- ograniczanie zużycia ciepła do ogrzewania obiektów usługowych i mieszkaniowych poprzez ocieplenie (termomodernizacje) budynków lub wymiana stolarki okiennej,
- promowanie wykorzystania proekologicznych nośników energii i informowanie o szkodliwości spalania odpadów (szczególnie tworzyw sztucznych) w ramach prowadzonej edukacji ekologicznej mieszkańców.

4.4 Ochrona zasobów przyrodniczych

Cel:

Zachowanie walorów przyrodniczych na terenie gminy

Priorytety:

- ograniczenie antropogenicznej presji na tereny cenne przyrodniczo,
- objęcie terenów i obiektów cennych przyrodniczo ochroną prawną.

W celu ochrony terenów przyrodniczych należy:

- w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego założyć ograniczenia, aby ograniczyć zewnętrzną presję na ekosystemy leśne, przez przyjazne lasom zagospodarowanie terenów przyległych do kompleksu leśnego,
- objąć formami ochrony przyrody tereny wskazane w waloryzacji przyrodniczej, pomniki przyrody, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo krajobrazowe (m.in. jako planowane elementy jednolitego systemu obszarów chronionych w województwie obszary chronionego krajobrazu „Doliny Neru”, „Tuszyńsko – Dłutowsko – Grabiański”),
- wprowadzać zadrzewienia na terenach intensywnej produkcji rolnej oraz wzdłuż dróg,
- tworzyć przyrodnicze ścieżki dydaktyczne oraz drogi rowerowe,
- prowadzić zajęcia z przyrody i biologii na ścieżkach dydaktycznych,
- prowadzić edukację wśród mieszkańców gminy na temat ochrony rodzimej fauny, flory, a także negatywnych zjawisk związanych z wypalaniem traw i pól.

4.5 Gospodarka odpadami

Cele i sposób ich realizacji w zakresie gospodarki odpadami ujęto w Planie gospodarki odpadami dla gminy Pabianice na lata 2008 – 2011 z perspektywą do 2015

4.6 Ochrona klimatu akustycznego

Cel:

Zmniejszenie emisji hałasu na terenie gminy.

Priorytety:

- ograniczenie hałasu komunikacyjnego na terenach zabudowanych.

Zmniejszenie niekorzystnego wpływu hałasu komunikacyjnego można osiągnąć poprzez:

- modernizację dróg w celu zwiększenia płynności ruchu,
- stosowanie ekranów akustycznych lub zieleni izolacyjnej na terenach zabudowanych.

5 RODZAJ I HARMONOGRAM DZIAŁAŃ PROEKOLOGICZNYCH NA LATA 2009 – 2012 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2016

Cele szczegółowe realizowane będą poprzez realizację działań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych, które wskazano w tabeli nr 15 .

Tabela 15 Harmonogram działań proekologicznych na lata 2009-2012 z perspektywą do 2016 r

Lp.	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Okres realizacji	Koszt realizacji tys. [zł]	Źródła finansowania
1.	Budowa kanalizacji Bychlew - Jadwinin	gmina,	2009-2013	3 500	środki własne, FOŚiGW środki UE
2.	Budowa kanalizacji w Piątkowisku	gmina	2009-2013	5000	środki własne, FOŚiGW środki UE
3.	Budowa hydroforni w Piątkowisku	gmina	2009-2013	1 700	środki własne, FOŚiGW środki UE
4.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Właściciele posesji	2009-2015	-	Środki własne WFOŚiGW
5.	Budowa wodociągu w Rydzynach (1,0 km)	gmina	2009	160	gfośigw
6.	Budowa wodociągu w Piątkowisku (1,0 km)	gmina	2009	160	gfośigw
7.	Budowa wodociągu w Kudrowicach 0,5 km)	gmina	2009	80	gfośigw
8.	Budowa wodociągu na nowych terenach budowlanych	gmina	2009-2012	300	gfośigw
9.	Kontrola gospodarstw domowych pod kątem postępowania ze ściekami	gmina	2009-2015	-	-
10.	Propagowanie zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej w ramach akcji edukacyjnej mieszkańców	gmina	2010-2011	6	gfośigw
11.	Likwidacja tzw. „dzikich wysypisk”	gmina	2008-2015	50	środki własne, FOŚiGW
12.	Termomodernizacja budynków gminnych wraz ze zmianą kotłowni węglowych na opalane paliwem bardziej ekologicznym	gmina	2009-2016	b.d.	środki własne, FOŚiGW
13.	Rozbudowa sieci gazowej	Zakład Gazowniczy, gmina	2009-2012	b.d.	Zakład Gazowniczy środki własne

Lp.	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Okres realizacji	Koszt realizacji tys. [zł]	Źródła finansowania
					gminy,
14.	Akcje informacyjne o możliwościach wykorzystania odnawialnych źródeł energii w ramach akcji edukacyjnej mieszkańców	gmina	2011-2012	6	gfośigw
15.	Urządzanie i utrzymanie terenów zieleni i pomników przyrody	gmina	2009-2012	b.d.	gfośigw
16.	Prowadzenie edukacji ekologicznej na temat ochrony przyrody wśród mieszkańców	gmina	2010-2011		gfośigw
17.	Modernizacja dróg	Zarządca drogi	2009-2016	b.d.	środki zarządcy dróg

6 EDUKACJA EKOLOGICZNA

Jednym z podstawowych warunków realizacji działań zaplanowanych w zakresie ochrony środowiska a tym samym zrównoważonego rozwoju w gminie jest włączenie do udziału w nich całego społeczeństwa. Wiąże się to z potrzebą zmiany podejścia do spraw rozwoju gospodarczego, przewartościowania hierarchii potrzeb i zrozumienia, czym jest dla człowieka przyroda i środowisko, w którym przebywa. Dlatego konieczna jest możliwie wszechstronna edukacja ekologiczna, która doprowadziłaby społeczeństwo do świadomej rezygnacji z modelu konsumpcyjnego, z jego ciągle zmieniającym się dyktatem mody i produkcją towarów mało wartościowych. Nakazem chwili jest takie kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa, w tym szczególnie dzieci i młodzieży, aby mogło ono z przekonaniem realizować cele ochrony środowiska.

Celem prowadzonych programów z zakresu edukacji ekologicznych powinno być uwrażliwienie mieszkańców gminy na współczesne problemy ochrony środowiska, uzmysłowienie nieodłącznych związków człowieka z przyrodą, a także zachęcenie do działań i proekologicznych wyborów na co dzień, czyli życia przyjaznego dla środowiska.

Wśród pozostałych celów edukacji ekologicznej można wymienić:

- nauczanie podstaw ekologicznie zrównoważonego użytkowania środowiska i sposobów jego ochrony,
- pobudzanie do twórczego, innowacyjnego działania zmierzającego do oszczędnego korzystania z zasobów przyrody i maksymalnej ich ochrony,
- zaszczepienie potrzeby postrzegania norm i zakazów ekologicznych,
- kształtowanie nawyków kultury ekologicznej oraz poczucia moralnej i społecznej odpowiedzialności za ochronę dóbr przyrody,
- wdrożenie umiejętności interdyscyplinarnego myślenia i rozumowania, nauczanie postrzegania zależności między stanem środowiska a jakością życia każdej jednostki ludzkiej i całych społeczeństw,
- kształtowanie nawyków solidarności społecznej w ochronie środowiska.

Wymienione cele edukacji ekologicznej można osiągnąć w drodze:

- edukacji formalnej - obejmującej dzieci od wieku przedszkolnego, młodzież a także nauczycieli i specjalistów związanych z ochroną środowiska,
- edukacji nieformalnej - obejmującej młodzież i dorosłych, prowadzonej przez środki masowego przekazu oraz za pomocą różnych form tzw. samoedukacji indywidualnej i grupowej.

Najlepsze wyniki przynosi edukacja w aspekcie formalnym, gdyż pozwala ona wprowadzić podstawowe grupy pojęć w różnych przedmiotach, kształtować określone postawy a następnie w ramach przedmiotu interdyscyplinarnego rozszerzać zakres treści pojęć, utrwalać je oraz przenosić umiejętność w nowych sytuacjach. Nauczanie i wychowanie powinno kształtować postawę wartości ekologicznej, poczucie moralnej odpowiedzialności za jakość środowiska i zdrowie ludzi.

Człowiek ma naturalne skłonności, by obcować przyjaźnie z przyrodą, by przyrodę szanować i znajdować w niej chwile odprężenia. Wrodzona, spontaniczna wydaje się postawa opieki nad otoczeniem naturalnym. Jednocześnie jednak występują tendencje sprzeczne, jak chęć nadużywania przyrody, eksploataowania, traktowania jako przeciwnika. Często przyroda bywa traktowana jako teren wyładowania agresji, złości. Dwie przeciwne tendencje mogą występować u tych samych jednostek, a która z nich będzie dominująca, zależy to od umiejętności i skuteczności ekologicznego kształcenia i wychowania, głównie w okresie dzieciństwa i dorastania człowieka.

W formalnej edukacji ekologicznej stworzenie właściwego programu nauczania i wychowania ekologicznego jest podstawowym warunkiem jej skuteczności. Istotne też są kwalifikacje nauczyciela, baza dydaktyczna, działalność instytucji i organizacji wspomagających pracę nauczycieli. Sprostać tym wszystkim wymaganiom może jedynie nauczyciel mający odpowiednie przygotowanie merytoryczne i metodyczne, przeświadczony o konieczności proekologicznego kształcenia i wychowania.

Nieformalna edukacja ekologiczna jest też ważnym elementem kształcenia i wychowania środowiskowego. Popularyzacja wiedzy o procesach przyrodniczych, ich wpływie na życie społeczeństw oraz wiedzy o ochronie środowiska odbywa się przez udostępnienie ludziom różnych źródeł informacji proekologicznej. Są to między innymi:

- instytucjonalna informacja masowa (środki masowego przekazu, czasopisma specjalistyczne, wydawnictwa nie periodyczne, plakaty itp.),
- informacja poza instytucjonalna (obserwacje własne, przekazy innych ludzi),
- naukowa informacja i popularnonaukowa (filmy, raporty, publikacje, odczyty, prelekcje),
- informacja statystyczna.

Najszerzy zasięg oddziaływania mają środki masowego przekazu: telewizja, radio, codzienna prasa. Efekt edukacji ekologicznej społeczeństwa zależy nie tylko od ilości informacji, lecz także od jej jakości i treści. Ważną rolę odgrywają czasopisma proekologiczne. Są one na ogół nisko nakładowe, co ogranicza ich dostępność dla szerokiego grona czytelników. W małym stopniu wykorzystywane są plakaty, ulotki i inne formy propagandy wizualnej.

Informacja naukowa i popularnonaukowa kierowana jest do wąskiego grona odbiorców. Wynika to z faktu, że informacja ta nie może być odbierana, jak większość informacji masowej, bez specjalnego zaangażowania umysłu. Wymaga ona "studiowania" i refleksyjnej analizy. Ponadto literatura ta znajduje się wciąż na marginesie krajowej działalności wydawniczej.

Opracowania statystyczne posiadają najbardziej ograniczone oddziaływanie informacyjne. Skuteczność powszechnej edukacji ekologicznej w znacznym stopniu zależy od rozwoju nowoczesnych form przekazu informacji (programów komputerowych, płyt dvd, przeźroczy itp.).

Wzrost formalnej i nieformalnej edukacji ekologicznej w kształtowaniu świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży szkolnej uwarunkowany jest wsparciem materialnym, tudzież finansowym osób i instytucji, które dostrzegają potrzebę ochrony środowiska naturalnego.

Realizacja edukacyjnego programu z zakresu ochrony środowiska na terenie gminy powinna być finansowana ze środków powiatowego i gminnego funduszu ochrony środowiska.

Ze względu na zróżnicowany poziom wiedzy społeczeństwa na temat ochrony środowiska, w tym gospodarki odpadami, prowadzenie programu edukacyjno-informacyjnego powinno być przeprowadzane na różnych poziomach zaawansowania wiedzy oraz dla poszczególnych grup wiekowych. Odbiorcami programu edukacyjnego powinni być:

- dzieci (przedszkola, szkoły podstawowe) i młodzież (gimnazja, szkoły średnie wszystkich typów),
- nauczyciele,
- dorośli mieszkańcy w następujących grupach zawodowych: urzędnicy administracji państwowej, przedstawiciele biznesu,
- pozostali dorośli mieszkańcy.

Realizowanie edukacyjnych programów ochrony środowiska w gminie powinno być:

- wieloetapowe: krótka kampania (6 miesięcy) w celu osiągnięcia największych i najwcześniej dostrzegalnych efektów, program podstawowy (2 lata) i długoterminowy (10 lat i więcej),
- dwutorowe, realizowane w formie biernej - informacyjnej i formie czynnej polegającej na perswazji (np. uczestnictwie w warsztatach szkoleniowych),
- skoncentrowane na rozbudzeniu osobistej odpowiedzialności za ochronę środowiska i gospodarkę odpadami,
- upowszechniające wiedzę teoretyczną i praktyczną, dotyczącą ochrony środowiska, w tym gospodarki odpadami,
- propagujące proekologiczne wzorce zachowań.

Formy przekazu mogą być następujące:

- materiały drukowane: ulotki, wkładki prasowe, broszury, obwieszczenia, powiadomienia służb komunalnych, publikacje w prasie (artykuły, komentarze, stałe rubryki), plakaty, biuletyny, raporty, materiały kształceniowe (np. autorskie programy nauczania) okolicznościowe pamiątki (znaczki, kalendarzyki, długopisy i in.) - broszury i inne drukowane materiały informacyjne należą do najczęściej używanych środków promocji i edukacji, ze względu na niską cenę oraz fakt, że przemawiają do odbiorcy równocześnie poprzez tekst jak i obraz,
- audiowizualne: wywiady dla radio i telewizji, pokazy foliogramów, krótkich filmów wideo i programów komputerowych oraz wystawy np. fotograficzne lub plastyczne o tematyce ekologicznej,
- imprezy promocyjne, m. in.: konferencje prasowe, zebrania mieszkańców, imprezy specjalne (festiwale, akcje), warsztaty, seminaria i konferencje.

7 FINANSOWANIE ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ŚRODOWISKA

Realizacja działań z zakresu ochrony środowiska wymaga zapewnienia źródeł finansowania zaplanowanych inwestycji. Źródła te można podzielić następująco:

- środki własne jednostek samorządu terytorialnego,
- fundusze ekologiczne, w tym narodowy, wojewódzki, powiatowe i gminne fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- zagraniczne fundusze pomocowe, w tym fundusze związane z ekokonwersją,
- fundusze Unii Europejskiej,
- preferencyjne kredyty bankowe,
- kredyty i pożyczki udzielane przez banki komercyjne,
- środki własne inwestorów.

Źródłem funduszy własnych jednostek samorządu terytorialnego są wpływy z podatku rolnego, leśnego, podatki i opłaty lokalne od osób prawnych, udział gminy w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa (np. w podatku dochodowym), podatki i opłaty od osób fizycznych, dochody uzyskiwane przez jednostki budżetowe, dochody z majątku gminy, subwencje z budżetu na państwa, dotacje celowe na zadania zlecone.

Zadania własne gminy określone są klauzulą generalną „zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty samorządowej”, w szczególności zadania te obejmują m.in. ochronę środowiska, ochronę przyrody, gospodarkę wodną, budowę wodociągów i kanalizacji, zaopatrzenie w wodę, oczyszczalnie ścieków komunalnych, unieszkodliwianie i składowanie odpadów komunalnych. Katalog zadań własnych gminy ma charakter otwarty a jego granica określona jest wspomnianą klauzulą zaspokajania potrzeb zbiorowych. Gmina, zgodnie z zasadą legalizmu, może wydatkować środki własne na zadania określone ogólnie ustawą o samorządzie gminnym, ale też na zadania dookreślone w innych ustawach, np. na zadania określone w ustawie Prawo ochrony środowiska.

7.1 Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej – narodowy, wojewódzkie, powiatowe i gminne

Fundusze ochrony środowiska działają na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska. Narodowy Fundusz i wojewódzkie fundusze mają osobowość prawną i są odpowiednio państwowym funduszem celowym oraz wojewódzkimi funduszami celowymi. Fundusze te prowadzą samodzielną gospodarkę finansową i pokrywają wydatki na finansowanie zadań z dziedziny ochrony środowiska i gospodarki wodnej z posiadanych środków i uzyskiwanych wpływów. Narodowy Fundusz i wojewódzkie fundusze prowadzą gospodarkę finansową

w sposób zapewniający pełne wykorzystanie środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska uzupełniają fundusze gminne i powiatowe. Fundusze powiatowe i gminne nie mają osobowości prawnej i nie mogą udzielać pożyczek.

Przychodami funduszy są między innymi wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych pobieranych na podstawie ustawy oraz przepisów szczególnych. Przychodami mogą być również dobrowolne wpłaty, zapisy, darowizny oraz środki pochodzące z fundacji.

Środki funduszy przeznacza się na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu realizacji zasady zrównoważonego rozwoju i polityki ekologicznej państwa oraz na współfinansowanie projektów inwestycyjnych, kosztów operacyjnych i działań realizowanych z udziałem środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi. Środki funduszy mogą być także przeznaczane na współfinansowanie projektów inwestycyjnych, kosztów operacyjnych i działań realizowanych z udziałem środków bezzwrotnych pozyskiwanych w ramach współpracy z organizacjami międzynarodowymi oraz współpracy dwustronnej. Działalność ta finansowana jest przez:

- udzielanie oprocentowanych pożyczek,
- dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek,
- przyznawania dotacji,
- nagrody za działalność na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jest największą w Polsce instytucją finansującą przedsięwzięcia z dziedziny ochrony środowiska. Zakres działania obejmuje finansowanie przedsięwzięć o zasięgu ogólnokrajowym, regionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska. NFOŚiGW administruje również środkami pochodzącymi z pomocy zagranicznej przeznaczonymi na ochronę środowiska w Polsce. Co roku określana jest lista przedsięwzięć priorytetowych przewidzianych do dofinansowania. Dystrybucja środków finansowych z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej odbywa się w ramach następujących dziedzin:

- ochrona powietrza,
- ochrona wód i gospodarka wodna,
- ochrona powierzchni ziemi,
- ochrona przyrody i krajobrazu oraz leśnictwo,
- geologia i górnictwo,

- edukacja ekologiczna,
- państwowy monitoring środowiska,
- programy międzydziedzinowe,
- nadzwyczajne zagrożenia środowiska,
- ekspertyzy i prace badawcze.

Wnioskodawcami ubiegającymi się o środki finansowe z Narodowego Funduszu mogą być:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- przedsiębiorstwa,
- instytucje i urzędy,
- szkoły wyższe i uczelnie,
- jednostki organizacyjne ochrony zdrowia,
- organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia),
- administracja państwowa,
- osoby fizyczne.

W Narodowym Funduszu stosowane są trzy formy dofinansowywania:

- finansowanie pożyczkowe (pożyczki udzielane przez NF, kredyty udzielane przez banki ze środków NF, konsorcja czyli wspólne finansowanie NF z bankami, linie kredytowe ze środków NF obsługiwane przez banki),
- finansowanie dotacyjne (dotacje inwestycyjne, dotacje nieinwestycyjne, dopłaty do kredytów bankowych, umorzenia),
- finansowanie kapitałowe (obejmowanie akcji i udziałów w zakładanych bądź już istniejących spółkach w celu osiągnięcia efektu ekologicznego).

Pożyczka udzielona przez Narodowy Fundusz nie może przekroczyć 80% kosztów przedsięwzięcia, za wyjątkiem przedsięwzięć, dofinansowywanych z niepodlegających zwrotowi środków zagranicznych. Wysokość pożyczki na przedsięwzięcia finansowane wyłącznie ze środków Narodowego Funduszu nie może być niższa niż 2 000 000 zł, z wyłączeniem pożyczek płatniczych oraz pożyczek udzielanych ze środków subfunduszy.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dokonując wyboru przedsięwzięć do dofinansowania będzie przeznaczał środki przede wszystkim na dofinansowywanie przedsięwzięć realizowanych z udziałem bezzwrotnych środków Unii Europejskiej i innych bezzwrotnych środków zagranicznych. Dofinansowanie będzie służyło osiągnięciu przez Polskę efektów ekologicznych określonych w Traktacie Akcesyjnym.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wspiera finansowo przedsięwzięcia o zasięgu regionalnym. Lista zadań priorytetowych przewidzianych do

dofinansowania określona jest co roku. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi udziela dofinansowania w formie: pożyczek (w tym pożyczek pomostowych), dotacji i dopłat do oprocentowania kredytów.

Wysokość dofinansowania ze środków Funduszu w postaci dotacji wynosi do 80% całkowitego kosztu zadania w przypadku dotacji, na realizację zadań z zakresu:

- edukacji ekologicznej oraz propagowania działań proekologicznych, ochrony przyrody i krajobrazu, realizowane na terenach znajdujących się pod ochroną, zgodnie z ustawą o ochronie przyrody,
- opracowania uproszczonych planów urządzania lasów oraz inwentaryzacji stanu lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa,
- likwidacji skutków klęsk żywiołowych i katastrof naturalnych,
- państwowego monitoringu środowiska,
- budowy, rozbudowy i modernizacji zbiorników małej retencji oraz budowy i remontów budowli piętrzących i innych zabezpieczających przed powodzią i erozją oraz robót konserwacyjnych i zabezpieczających na rzekach województwa łódzkiego,
- wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla wnioskodawców innych niż przedsiębiorcy.

W przypadku dotacji dla pozostałych zadań dofinansowanie stanowi 40% całkowitego kosztu zadania.

Fundusz rozszerzył listę zadań, które mogą być dotowane m.in. o: budowę kotłowni na biomasę, zwalczanie szkodników drzew i krzewów, elektrownie geotermalne, poprawę warunków w schroniskach dla zwierząt prowadzonych przez samorządy.

Pożyczki stanowią uzupełnienie środków własnych pożyczkobiorców do wysokości 80% kosztów całkowitych zadania. Wysokość oprocentowania pożyczek jest ustalana corocznie. Pożyczka może być, na wniosek Pożyczkobiorcy, częściowo umorzona przy spełnieniu określonych warunków ustalonych przez Fundusz.

Dopłaty do oprocentowania kredytów komercyjnych polegają na spłacie części odsetek płaconych od kredytów komercyjnych zaciągniętych na zadania proekologiczne.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej udziela dofinansowania na zadania z zakresu gospodarki wodnej, ochrony atmosfery, ochrony powierzchni ziemi, ochrony wód, ochrony przyrody i krajobrazu, gospodarki leśnej, promocji i edukacji ekologicznej.

Powiatowy fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej środki finansowe przeznacza na wspomaganie działalności w zakresie ochrony środowiska określonych przez radę powiatu. Dochodami funduszy są opłaty za składowanie i magazynowanie odpadów oraz

kar zawiązanych z niewłaściwym składowaniem lub magazynowaniem odpadów (10%) oraz opłat za korzystanie ze środowiska, a także z wpływów z administracyjnych kar pieniężnych (10%).

Gminny fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej służy finansowaniu przedsięwzięć z zakresu szeroko rozumianej ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Na dochód tego funduszu składają się opłaty za usuwanie drzew i krzewów, opłaty za składowanie odpadów na terenie gminy (50%), opłaty za korzystanie ze środowiska (10%) oraz opłaty za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych. Zgromadzone środki finansowe mogą być przeznaczone m.in. na dotowanie i kredytowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych służących ochronie środowiska, realizację przedsięwzięć związanych z wykorzystaniem odpadów, wspieranie działań zapobiegających powstawaniu odpadów.

7.2 Fundacja EkoFundusz

Fundacja EkoFundusz jest fundacją powołaną w 1992 roku przez Ministra Finansów dla zarządzania środkami finansowymi pochodzącymi z zamiany części długu zagranicznego na wspieranie przedsięwzięć w ochronie środowiska (tzw. konwersja długu). Dotychczas decyzję o ekokonwersji polskiego długu podjęły Stany Zjednoczone, Francja, Szwajcaria, Włochy, Szwecja, Norwegia. EkoFundusz zarządza środkami finansowymi pochodzącymi z ekokonwersji, łącznie ponad 571mln USD do wydatkowania w latach 1992 - 2010. Zadaniem Fundacji jest finansowanie przedsięwzięć w dziedzinie ochrony środowiska, które mają istotne znaczenie w skali regionu, kraju lub wpływają na osiągnięcie celów ekologicznych w skali europejskiej, a nawet światowej uznanych za priorytetowe.

Przyznane środki Fundacja przeznacza na dofinansowanie przedsięwzięć w pięciu dziedzinach uznanych jako priorytetowe:

- ograniczenie transgranicznego transportu dwutlenku siarki i tlenku azotu oraz eliminacja niskich źródeł ich emisji (ochrona powietrza),
- przywracanie czystości wód Morza Bałtyckiego oraz ochrona zasobów wody pitnej (ochrona wód),
- ograniczenie emisji gazów powodujących zmiany klimatu Ziemi (ochrona klimatu),
- racjonalizacja gospodarki odpadami i rekultywacja gleb (gospodarka odpadami),
- ochrona różnorodności biologicznej (ochrona przyrody).

Dofinansowanie ze środków EkoFunduszu ma wyłącznie formę bezzwrotnych dotacji. Udział dotacji w kosztach projektu może sięgać nawet 60% i zależy od jego typu oraz statusu prawnego - organizacyjnego inwestora. Dotacja EkoFunduszu dla pojedynczego projektu nie może być niższa niż 50 tys. zł.

7.3 Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweski Mechanizm Finansowy

Europejski Obszar Gospodarczy (EOG) stanowi 25 krajów Unii Europejskiej oraz Norwegi, Lichtenstein i Islandia. Polska stała się członkiem EOG na mocy podpisanej w dniu 14 października 2003r. Umowy o rozszerzeniu Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Jednym z elementów podpisanej umowy było przyznanie Polsce środków finansowych w postaci dwóch instrumentów: Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Łącznie Polska w ramach obu mechanizmów otrzymała 533,51 mln euro na lata 2004 – 2009.

Wsparcie to zostało udzielone w zamian za możliwość korzystania z czterech swobód: swobodnego korzystania z przepływu towarów, kapitału, usług i osób, jakie obowiązują w ramach wspólnego rynku Unii Europejskiej. Podstawowym celem mechanizmów jest przyczynienie się do zmniejszania różnic społecznych i ekonomicznych w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

W ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego wyróżniono sześć obszarów priorytetowych:

- ochrona środowiska, w tym ochrona środowiska ludzkiego m.in. poprzez redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii,
- promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami,
- ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast,
- rozwój zasobów ludzkich poprzez m.in. promowanie wykształcenia i szkoleń, wzmocnienie w samorządzie i jego instytucjach potencjału z zakresu administracji lub służby publicznej, a także wzmocnienie wspierających go procesów demokratycznych,
- opieka zdrowotna i opieka nad dzieckiem,
- badania naukowe.

W ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego mogą być wspierane działania podejmowane w ramach wszystkich sześciu priorytetów Mechanizmu Finansowego EOG oraz na zasadach pierwszeństwa następujące cztery obszary priorytetowe:

- wdrażanie przepisów z Schengen, wspieranie Narodowych Planów Działania z Schengen, jak również wzmocnienie sądownictwa,

- ochrona środowiska ze szczególnym uwzględnieniem wzmocnienia zdolności administracyjnych do wprowadzania w życie odpowiednich przepisów istotnych dla realizacji projektów inwestycyjnych,
- polityka regionalna i działania trans graniczne,
- pomoc techniczna przy wdrażaniu *acquis communautaire*

Minimalna wartość dofinansowania pojedynczego projektu ze środków Mechanizmu Norweskiego i Mechanizmu Finansowego EOG wynosi 250 000 euro

7.4 Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Rada Ministrów przyjęła 29 listopada 2006 roku projekt Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007 - 2013, który zgodnie z projektem Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007 - 2013 (NSRO) stanowi jeden z programów operacyjnych będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia założonych w NSRO celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Dnia 5 grudnia 2007 roku Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007 – 2013 został zaakceptowany przez Komisję Europejską.

Głównym celem Programu jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

PO Infrastruktura i Środowisko koncentruje się na działaniach o charakterze strategicznym i ponadregionalnym. Ponad 66% wydatków będzie przeznaczonych na realizację celów Strategii Lizbońskiej.

W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko realizowanych będzie 17 priorytetów. Priorytety prośrodowiskowe (nie licząc oczywiście ekologicznych aspektów uwzględnianych w priorytetach transportowych) skupione są w sześciu tzw. osiach priorytetowych:

- I Gospodarka wodno – ściekowa – główny cel głównym celem wyposażenie aglomeracji powyżej 15 tys. RLM w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków,
- II Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi - planowane są projekty porządkujące gospodarkę odpadami w aglomeracjach liczących powyżej 150 tys. mieszkańców. W dużych projektach tego priorytetu wspierane będą działania w zakresie zapobiegania oraz ograniczenia wytwarzania odpadów komunalnych, wdrażanie technologii odzysku, w tym recyklingu, wdrażania technologii ostatecznego

unieszkodliwienia odpadów komunalnych, a także likwidacji zagrożeń wynikających ze składowania odpadów,

- III Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska – cel zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki oraz minimalizacji skutków negatywnych zjawisk naturalnych, przeciwdziałania poważnym awariom, a także zarządzania i monitoringu w ochronie środowiska,
- IV Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska,
- V. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych cel - przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i ostoi gatunków na obszarach chronionych, wraz z zachowaniem zagrożonych wyginięciem gatunków oraz różnorodności genetycznych roślin, zwierząt, przywrócenie drożności korytarzy ekologicznych, wsparcie procesu opracowania planów ochrony dla obszarów chronionych, zwiększanie świadomości w zakresie potrzeby i właściwości metod ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu,
- X Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku cel - podniesienie poziomu wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w tym biopaliw (budowa lub modernizacja instalacji wykorzystujących do produkcji energii biomasę, biogaz, energię wiatru, wody, a ciepła przy wykorzystaniu biomasy oraz energii geotermalnej i słonecznej).

Na realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007 - 2013 zostanie przeznaczonych ponad 37,5 mld euro. Ze środków Unii Europejskiej będzie pochodziło 27 913,6 mln euro (w tym ze środków Funduszu Spójności – 22 176,3 mln euro (77%) oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – 5 737,23mln euro (23%).

7.5 Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007 - 2013 (RPOWŁ)

Zarząd Województwa Łódzkiego w 2007r. przyjął Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2013 oraz szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2013.

Według Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia (Narodowa Strategia Spójności) województwo łódzkie w latach 2007 - 2013 będzie dysponować kwotą z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w wysokości 1 006,38 mln euro, co z wkładem własnym beneficjentów wyniesie 1 282,96 mln euro. W ramach wkładu wspólnotowego 37,46% (376,95 mln euro) środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przeznaczonych zostanie na realizację celów Strategii Lizbońskiej.

Główne cele Regionalnego Programu Operacyjnego zostały ujęte w 7 osiach priorytetowych:

- I. Infrastruktura transportowa
- II. Ochrona środowiska, zapobieganie zagrożeniom i energetyka
- III. Gospodarka, innowacyjność, przedsiębiorczość
- IV. Społeczeństwo informacyjne
- V. Infrastruktura społeczna
- VI. Odnowa obszarów miejskich
- VII. Pomoc techniczna.

Ochrona środowiska została ujęta w ramach osi priorytetowej II - Ochrona środowiska (cel szczegółowy - poprawa stanu środowiska naturalnego i bezpieczeństwa energetycznego).

Cel szczegółowy będzie realizowany poprzez cele operacyjne:

- racjonalizacja gospodarki w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych,
- racjonalizacja zaopatrzenia w wodę,
- racjonalizacja gospodarki odpadami komunalnymi i odpadami z sektora gospodarczego,
- ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych,
- poprawa jakości powietrza,
- przeciwdziałanie powstawaniu zagrożeń środowiskowych i zmniejszanie ich skutków,
- rozwój i poprawa stanu infrastruktury energetycznej województwa,
- dywersyfikacja źródeł energii ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Dofinansowanie z EFRR wynosić będzie maksymalnie do 85% wydatków kwalifikowanych projektu. Beneficjenci, których wnioski nie znalazły się na liście - Indykatoryny Wykaz Indywidualnych Projektów Kluczowych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2013, będą mogli ubiegać się o dofinansowanie ze środków unijnych, które rozdysponowane zostaną w drodze normalnej, trzystopniowej procedury konkursowej.

7.6 Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

Wsparcie rozwoju obszarów wiejskich jest finansowane w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Biorąc pod uwagę problemy i wyzwania, przed jakimi stoją obszary wiejskie, wyznaczono główne cele nowej polityki PROW:

Cel 1: Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych poprzez ich restrukturyzację.

Cel 2: Poprawa stanu środowiska oraz krajobrazu poprzez racjonalną gospodarkę ziemią.

Cel 3: Poprawa warunków życia ludności wiejskiej i promocja dywersyfikacji działalności gospodarczej.

Każdemu z celów głównych polityki odpowiada oś priorytetowa obejmująca odpowiednie instrumenty polityki rozwoju obszarów wiejskich:

- oś priorytetowa 1 (gospodarcza): poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego,
- oś priorytetowa 2 (środowiskowa): poprawa stanu środowiska naturalnego i obszarów wiejskich,
- oś priorytetowa 3 (społeczna): jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej,
- oś priorytetowa 4 Leader: dodatkowo wyodrębniono tzw. inicjatywę LEADER w celu wzmocnienia inicjatywy oddolnej, wymiany najlepszych praktyk i aktywizacji społeczności obszarów wiejskich. Inicjatywa LEADER tworzy oś priorytetową 4, której zakres realizacji powinien głównie bazować na działaniach zdefiniowanych w ramach poszczególnych 3 osi priorytetowych, przede wszystkim umożliwiającym realizowanie i wdrażanie celów Osi III.

Projekty realizowane będą w miejscowościach gmin wiejskich albo miejsko - wiejskich z wyłączeniem miast powyżej 5 000 mieszkańców oraz z uwzględnieniem miast do 5 000 mieszkańców gmin wiejskich. Dla realizacji projektów zaopatrzenia w wodę i gospodarki ściekowej projekty mogą być realizowane w miejscowościach poniżej 2 tys. RLM. Maksymalna pomoc w jednej gminie, w okresie realizacji Programu to 4,0 mln zł na projekty gospodarki wodno - ściekowej; 200 tys. zł na projekty gospodarki odpadami; 3 mln zł na projekty w zakresie wytwarzania, przesyłania i dystrybucji energii elektrycznej oraz ciepła wytworzonego z odnawialnych źródeł energii. Poziom pomocy z EFRROW wynosi maksymalnie 75% kosztów kwalifikowanych inwestycji.

7.7 Bank Ochrony Środowiska

Bank Ochrony Środowiska S.A. jest jednym z kilkudziesięciu banków komercyjnych, działających na polskim rynku, ale jedynym specjalizującym się w finansowaniu ochrony środowiska. Jego specyfika powoduje, że obok Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Fundacji EkoFundusz jest jednym z filarów systemu finansowania ochrony środowiska w Polsce - aktualnie w ofercie Banku jest około 30 produktów, które wiążą się z jego proekologiczną misją.

Bank Ochrony Środowiska proponuje w tej formule nisko oprocentowane kredyty na:

- usuwanie wyrobów zawierających azbest oraz budowę składowisk przystosowanych do unieszkodliwiania odpadów azbestowych i wodociągów w technologii rur bezazbestowych w miejsce wodociągów z rur azbestowych,
- ograniczenie emisji spalin z pojazdów komunikacji zbiorowej,
- uszczelnianie i hermetyzację przeładunku i dystrybucji paliw,
- budowę ścieżek rowerowych,
- ograniczenie hałasu (wyciszanie stacjonarnych źródeł, budowa ekranów dźwiękochłonnych przy istniejących trasach komunikacyjnych),
- termomodernizację budynków,
- ograniczenie zużycia energii elektrycznej, w tym modernizację oświetlenia,
- budowę i modernizację systemów ciepłowniczych,
- zadania z zakresu czystszej produkcji.

8 WDRAŻANIE I MONITORING REALIZACJI PROGRAMU

Realizacja celów wyznaczonych w Programie odbywa się na poziomach wszystkich szczebli administracyjnych i obejmuje działania podejmowane w skali województwa, powiatu i gminy. Działania na rzecz środowiska podejmowane są także przez jednostki administracji rządowej i inne jednostki organizacyjne a także podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska. Wójt gminy Pabianice poprzez posiadane instrumenty prawno - administracyjne, informacyjno - edukacyjne i finansowe zapewnia spójność pomiędzy wszystkimi działaniami na rzecz ochrony środowiska na terenie gminy umożliwiającą efektywne wykorzystanie środków technicznych i finansowych.

Za monitoring celów zwartych w Programie odpowiada Wójt Gminy Pabianice i jest zobowiązany do opracowania oraz wdrożenia systemu monitoringu. Monitorowanie realizacji Programu umożliwi ocenę prawidłowości i efektywności wykonania działań oraz szybkie i elastyczne reagowanie na zmiany. Monitoring polegał będzie na działaniach organizacyjno – kontrolnych. Podstawą monitoringu realizacji Programu jest sprawozdawczość oparta na wskaźnikach odzwierciedlających stan środowiska, presję na środowisko i podejmowane działania. Bezpośrednim wskaźnikiem zaawansowania realizacji zadań będzie wysokość ponoszonych nakładów finansowych oraz uzyskiwane efekty rzeczowe. Uzyskiwane efekty rzeczowe, zweryfikowane przez ocenę stanu jakości i dotrzymywania norm komponentów środowiska, dokonaną w ramach systemu monitoringu, ilustrować będą zaawansowanie realizacji Programu i umożliwić będą dokonywanie niezbędnych korekt na bieżąco. Wskaźniki efektywności osiąganych celów, pogrupowane są wokół najważniejszych obszarów realizacyjnych Programu i odniesione do poszczególnych elementów ochrony środowiska. Podstawowymi wskaźnikami, jakie mogą być przyjęte dla pomiaru efektywności wdrażania Programu są wskaźniki: ekonomiczne, ekologiczne i społeczne:

- **ekonomiczne:** stopień poniesionych nakładów, ilość środków inwestycyjnych dla danego przedsięwzięcia,
- **ekologiczne:** poprawa parametrów powietrza, wody, powiększenie obszarów chronionych itp.,
- **społeczne:** udział mieszkańców w akcjach na rzecz środowiska, ilość programów edukacyjnych i szkoleń.

W tabeli nr 16 przedstawiono wskaźniki, które będą służyć do oceny stopnia realizacji założonych celów.

Tabela 16 Wskaźniki monitoringu realizacji Planu gospodarki odpadami dla gminy Pabianice

Lp	Wskaźnik	Jednostka
1	Nakłady finansowe poniesione przez gminę na działania w zakresie gospodarki wodno-ściekowej	zł
2	Nakłady finansowe poniesione przez gminę na działania w zakresie ochrony powietrza	zł
3	Nakłady finansowe poniesione przez gminę na działania w zakresie edukacji ekologicznej	zł
4	Nakłady finansowe poniesione przez gminę na inne działania w zakresie ochrony środowiska	zł
5	Ilość akcji edukacyjnych przeprowadzonych przez Urząd Gminy	szt.
6	Jakość wody w rzece Ner (punkt pomiarowy Józefów)	klasa
7	Jakość wody w rzece Dobrzynce (punkt pomiarowy Potażnia)	klasa
8	Jakość wody w rzece Dobrzynce (punkt pomiarowy Łaskowice)	klasa
9	Jakość wody podziemnej (punkt pomiarowy Władysławów)	klasa
10	Ilość pobranej wody	m ³
11	Długość sieci wodociągowej	km
12	Procent ludności korzystającej z sieci wodociągowej	%
13	Ilość podłączeń budynków mieszkalnych do sieci wodociągowej	Szt.
14	Długość sieci kanalizacyjnej	km
15	Procent ludności korzystającej z sieci wodociągowej	%
16	Ilość podłączeń budynków mieszkalnych do sieci wodociągowej	szt.
17	Ilość przydomowych oczyszczalni ścieków	szt.
18	Ilość zbiorników retencyjnych	szt.
19	Długość sieci gazowej	km
20	Ilość budynków mieszkalnych ogrzewanych gazem	szt.
21	Liczba obiektów, gdzie wykorzystywane są odnawialne źródła energii	szt.
22	Liczba obiektów gminnych poddanych termomodernizacji	szt./rok
23	Wielkość emisji zanieczyszczeń do powietrza	Mg/rok
24	Klasa jakości powietrza dla strefy/powiatu pabianickiego dokonana z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia	klasa
25	Klasa jakości powietrza dla strefy/powiatu pabianickiego dokonana z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin	klasa
26	Liczba pomników przyrody	szt.
27	Inne formy ochrony przyrody	ha
28	Powierzchnia lasów	ha
29	Wskaźnik lesistości gminy	%
30	Punkty monitoringu hałasu	szt.
31	Długość zmodernizowanych dróg	km

Analiza wskaźników w poszczególnych latach będzie podstawą do korekty i weryfikacji przedsięwzięć planowanych w Programie. Ponadto ocena realizacji celów obejmować będzie również ocenę realizacji działań ujętych do wykonania w harmonogramie. Zgodnie z art. 18 ust 2 ustawy Prawo ochrony środowiska z wykonania Programu wójt gminy sporządza co 2 lata raport, który przedstawia radzie gminy.

9 STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNY

Programu ochrony środowiska dla gminy Pabianice na lata 2009-2012 z perspektywą do 2016 został sporządzony zgodnie z Polityką ekologiczną państwa, Programem ochrony środowiska województwa łódzkiego na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012 – 2015 a także obowiązującymi przepisami prawa z zakresu ochrony środowiska.

Program zawiera następujące elementy:

- diagnozę aktualnego stanu w zakresie ochrony środowiska na terenie gminy,
- na podstawie diagnozy wskazano problemy i zagrożenia,
- określono cele i priorytety proekologiczne,
- sporządzony został harmonogram realizacji działań proekologicznych w zakresie ochrony środowiska
- przedstawiono zagadnienia dotyczące edukacji ekologicznej oraz sposoby finansowania zadań w zakresie ochrony środowiska,
- system monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów,
- streszczenie w języku niespecjalistycznym.

Diagnoza stanu aktualnego zawiera analizę takich elementów środowiska jak: jakość wód powierzchniowych, wód podziemnych, zużycie wody i stopień zwodociągowania, gospodarka ściekowa, zagrożenie powodziowe i mała retencja, jakość powietrza, zasoby przyrodnicze, gospodarka odpadami i klimat akustyczny.

Z przeprowadzonej analizy stanu środowiska wynikają następujące problemy z zakresu ochrony środowiska na terenie gminy Pabianice:

- niezadowalająca jakość wód powierzchniowych oraz ich zanieczyszczenie spowodowane odprowadzaniem do rzek poprzez spływ powierzchniowy i podpowierzchniowy nieoczyszczonych ścieków z gospodarstw domowych,
- zagrożenie jakości wód podziemnych spowodowane przez odprowadzanie nieoczyszczonych ścieków z gospodarstw domowych do ziemi,
- niski stopień skanalizowania terenu gminy oraz niekorzystny stosunek sieci kanalizacyjnej do wodociągowej,
- odprowadzenie większości ścieków komunalnych bez oczyszczania do wód i ziemi,
- małe zdolności retencyjne terenu a także mała liczba małych zbiorników retencyjnych i wolne tempo inwestycji w nowe obiekty małej retencji,
- wzrost poziomu emisji ozonu i przekroczenie dopuszczalnych norm na obszarze całego województwa w tym gminy Pabianice,

- przewaga wykorzystania paliw stały (przede wszystkim węgla) do ogrzewania oraz wzmożona emisja zanieczyszczeń komunikacyjnych w związku ze wzrastającą liczbą pojazdów samochodowych i zbyt małą płynnością ruchu drogowego,
- niska lesistość i zbyt mała ilość obszarów cennych przyrodniczo objętych ochroną prawną, (nie ustanowiono żadnych obszarowych form ochrony),
- silna antropopresja na obszary przyrodnicze, nadmierna ich penetracja i przejmowanie gruntów rolnych i leśnych pod zabudowę,
- nie objęcie zorganizowanym zbieraniem odpadów wszystkich mieszkańców gminy oraz mały postęp w selektywnym zbieraniu odpadów,
- przeważająca część odpadów komunalnych unieszkodliwiana poprzez składowanie,
- wzrost natężenia hałasu pochodzenia komunikacyjnego będący efektem wzrostu natężenia ruchu drogowego i dużego udziału pojazdów ciężkich w strukturze ruchu drogowego.

W Programie określono cele i priorytety ekologiczne na lata 2009 - 2012 z perspektywą do 2016 roku w następujących obszarach:

- ochrona wód powierzchniowych i podziemnych,
- ochrona powietrza atmosferycznego,
- w zakresie małej retencji,
- ochrony zasobów przyrodniczych,
- gospodarki odpadami,
- ochrony klimatu akustycznego.

Cele szczegółowe realizowane będą poprzez realizację działań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych. Dla poszczególnych zadań określono termin realizacji, szacunkowe koszty i wskazano jednostki odpowiedzialne za ich realizację.

Monitorowanie i wdrażanie Programu będzie prowadzone według określonych wskaźników. Konieczne będzie regularne zbieranie, analiza i ocena danych. System monitoringu skupia się przede wszystkim na efektywności wdrażanych działań i zadań. Uzupełnieniem może być monitoring stanu środowiska przyrodniczego prowadzonego w sposób stały.

10 LITERATURA

1. Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010, Ministerstwo Środowiska, 2002,
2. Krajowy plan gospodarki odpadami 2010, Ministerstwo Środowiska, Monitor Polski Nr 90, poz. 946 z dnia 29 grudnia 2006 roku,
3. Program ochrony środowiska województwa łódzkiego na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012 – 2015,
4. Planu gospodarki odpadami województwa łódzkiego 2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015, Urząd Marszałkowski, 2007,
5. Program ochrony środowiska dla powiatu pabianickiego, Starostwo Powiatowe w Pabianicach, 2004,
6. Program Ochrony Środowiska Gminy Pabianice, UG Pabianice, 2004,
7. Plan Gospodarki Odpadami Gminy Pabianice, UG Pabianice, 2004,
8. Plan rozwoju lokalnego gminy Pabianice na lata 2007 – 2013, UG Pabianice, 2007,
9. Plan zagospodarowania przestrzennego gminy Pabianice, UG Pabianice, 2004,
10. Omówienie wdrażania obowiązujących programów ochrony środowiska na terenie gminy Pabianice, sprawozdanie z wykonania PGO i POŚ, UG Pabianice, czerwiec 2008,
11. Raport WIOŚ „Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2006 r.” Biblioteka Monitoringu Środowiska, Łódź 2007,
12. Raport WIOŚ „Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2005 r.” Biblioteka Monitoringu Środowiska, Łódź 2006,
13. Raport WIOŚ „Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2004 r.” Biblioteka Monitoringu Środowiska, Łódź 2005,
14. Bank Danych Regionalnych www.stat.gov.pl.